

מזכירות הממשלה

החלטה מספר 2856 של הממשלה מיום 09.03.2025 .

2856. תוכנית להעצמה ולפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים בגליל ובכרמל לשנים 2025 - 2029

מ ח ל י ט י ס, בהמשך להחלטות הממשלה מס' 959 מיום 10.1.2016, מס' 4798 מיום 29.12.2019, מס' 716 מיום 28.11.2021, מס' 1230 מיום 7.1.2024, מס' 1975 מיום 7.7.2024 ומס' 2241 מיום 18.10.2024 ועל יסוד עבודת המטה שבוצעה ע"י הרשות לפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים (להלן - הרשות) במטרה להעצים ולקדם את היישובים הדרוזים והצ'רקסים בגליל ובכרמל:

1. לאשר תוכנית לשנים 2025-2029 לפיתוח היישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל (להלן - התוכנית). בתום תקופת ההחלטה ייבחן הצורך בגיבושה של תוכנית המשך בהתאם לתוצאות התוכנית ולצרכים המשתנים.

2. מטרות התוכנית הן כדלקמן:

א. פתרונות הדיור: (א) הקמת ועדת תכנון משותפת (ב) השלמה, תיקון ועדכון של תוכניות המתאר היישוביות (ג) קידום התכנון המפורט (ד) השלמת תהליכי הרישום בקרקע פרטית (ה) תכנון ושיווק יחידות דיור חדשות (ו) איתור קרקעות מדינה לפיתוח (ז) התחדשות עירונית ופיתוח המרקם הוותיק.

ב. העצמת הרשויות המקומיות וחיזוקן: (א) שיפור חוסן הכלכלי (ב) פיתוח מקורות הכנסה (ג) חיזוק ההון האנושי (ד) התייעלות ארגונית ושיפור השירות לתושב.

ג. קידום התעסוקה והכלכלה: (א) קידום תעסוקה איכותית, בתוך כך קידום תעסוקת נשים, יזמות וחדשנות (ב) פיתוח אזורי תעשייה (ג) קידום ופיתוח מיזמי מסחר, תיירות ותרבות (ד) פיתוח תשתיות תחבורה (ה) פיתוח החקלאות, הסדרה ותחזוקה של תשתיות.

ד. קידום החינוך וההשכלה: (א) המשך צמצום הפערים בתחום החינוך, בתוך כך לימוד השפה העברית מגיל צעיר (ב) עידוד השכלה גבוהה, איכותית ומותאמת לשוק התעסוקה העתידי (ג) שימור המורשת הדרוזית והצ'רקסית.

ה. העצמה קהילתית ושיפור איכות החיים של תושבי יישובי התוכנית: (א) שיפור רווחת התושב (ב) חיזוק החוסן חברתי (ג) עידוד ופיתוח פעילויות תרבות ספורט ופנאי.

3. בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010, התשס"ט-2009 (להלן: חוק עדיפות לאומית או החוק), להכריז על יישובי התוכנית כאזור עדיפות לאומית לשנים 2025-2029 לעניין החלטה זו וכמפורט בסעיפים שלהלן: 6, 7, 8(א)-(ד) ו-9(ט), 9(א)-(ד), 10, 11, 12, 13(א)-(ג), 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23.

4. בנוסף, נכללות בהחלטה זו הטבות לפרט במגזר הדרוזי והצ'רקסי הנסמכות על שיקולים מקצועיים, כמפורט בסעיפים שלהלן: 8(ה)-(ח), 9(ה)-(ז), 13(ד), 14.

5. הגדרות:

א. "יישובי התוכנית" או "רשויות התוכנית" – כמפורט בנספח א'.

ב. "ועדת היגוי" – כמפורט בסעיף 24(ב) שלהלן.

6. משרד הבינוי והשיכון:

א. סבסוד הוצאות פיתוח תשתיות במכרזי קרקע לכוחות הביטחון:

1. להנחות את משרד הבינוי והשיכון לתת סבסוד הוצאות פיתוח תשתיות לבנייה חדשה במקרקעי ישראל למשרתי כוחות הביטחון מקרב יישובי התוכנית וביישובים הדרוזים ברמת הגולן שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטת הממשלה מס' 2857 מיום 9.3.2025 ואשר עניינה תוכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנים 2025-2029 (להלן – ההחלטה המקבילה/יישובי התוכנית בהחלטה המקבילה לפי העניין), ביישובי התוכנית המורחבת לפי החלטת הממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021, בגובה של 90% ועד לתקרה של 400,000 ש"ח ובכל מקרה הוצאות הפיתוח המינימליות שישלם הזכאי (אחרי הפחתת הסבסוד) לא יפחת מסך של 40,000 ₪

והכול בהתאם לנוסחה שסוכמה בין משרד ראש הממשלה, משרד האוצר ומשרד הבינוי והשיכון בעקבות החלטות הממשלה מס' 2332 מיום 14 בדצמבר 2014, מס' 2861 מיום 13 בפברואר 2011 ומס' 959 מיום 10 בינואר 2016 (להלן – החלטה 959) ובשינוי התקרה וסכום הוצאות הפיתוח המינימליות כאמור ברישה. מתן סבסוד לפי סעיף זה יינתן לשיווקים שייסגרו עד לתום שנת 2029 או עד לניצול מלא של התקציב שהועמד לטובת מתן הסבסוד, כמפורט בסעיף 6(א)(ה) להחלטה זו, לפי המוקדם מביניהם.

2. מגובה הסבסוד שלו יהיו זכאים משרתי כוחות הביטחון כמפורט לעיל, יופחתו כלל סבסודי הוצאות הפיתוח והתשתיות שמשרת כוחות הביטחון זכאי להם בהתאם להחלטה זו ולכל החלטת ממשלה אחרת.

3. הסבסוד הקבוע בסעיף זה יחול גם לגבי משרתי כוחות הביטחון במכרזי קרקע שפורסמו על ידי רשות מקרקעי ישראל ואשר בהם נכללה התייחסות לעניין קבלת סבסוד בהתאם להחלטת ממשלה שתתקבל ואשר לגביהם טרם נקבעו זוכים במועד קבלת ההחלטה הנוכחית.

4. סבסוד לפי סעיף זה יינתן לכל זכאי עבור התקשרות אחת בלבד ובלבד שלא קיבל הטבת סבסוד עבור התקשרות אחרת.

5. לצורך יישום סעיף זה, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 28, סך של 150 מיליון ש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור. הסכום יועבר בפועל למשרד הבינוי והשיכון או לרשות מקרקעי ישראל, לפי העניין, בהתאם לקצב הצלחת השיווקים בפועל.

6. "משרתי כוחות הביטחון" – מי שביצעו שירות סדיר מלא בכוחות הביטחון כבני מיעוטים, גברים לתקופה שלא פחתה מ-24 חודשים ונשים לתקופה שלא פחתה מ-18 חודשים או שקיבלו פטור משירות סדיר והתנדבו לשירות מלא בכוחות הביטחון, גברים לתקופה שלא פחתה מ-24 חודשים, נשים לתקופה שלא פחתה מ-18 חודשים, או מי שסיים את שירותו הסדיר כאמור עקב מחלה או פציעה תוך ועקב השירות והתקשר עם רמ"י בעסקה להקצאת קרקע במסגרת מכרז, פטור ממכרז או הרשמה והגרלה בהתאם להחלטות

מועצת מקרקעי ישראל. "כוחות הביטחון" – צבא הגנה לישראל, משטרת ישראל, משמר הגבול, משרד ראש הממשלה, שירות בתי הסוהר.

ב. פיתוח:

1. פיתוח תשתיות במרקם הוותיק והסרת חסמי תכנון ופיתוח: להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לביצוע פיתוח ושיקום תשתיות בשכונות ותיקות ביישובי התוכנית, לרבות ניקוז מי גשם למניעת הצפות, תשתיות חשמל, תקשורת ומפגעי בטיחות והסרת חסמים במתחמים הוותיקים, לרבות הקצאת תקציב לפינויים בלתי כלכליים, רכישת נכסים ושיפוי בגין הפקעת קרקע פרטית לצורכי ציבור, בהתאם לכללים שיקבעו משרד הבינוי והשיכון, הרשות ומשרד האוצר.

2. מוסדות ציבור: להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול להקמת מוסדות ציבור במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית, בהתאם לכללים שייקבעו על ידי ועדת המנכ"לים הקבועה בסעיף 8(י) תוך מתן עדיפות להשלמה, הרחבה, שיפוץ, שדרוג והנגשה של מבנים שבנייתם החלה ביוזמת המשרד. ההקצאה תהיה כפופה לכל דין ולהוראות היועצת המשפטית לממשלה ובכלל זה באשר לצורך בקביעת מבחני תמיכה שוויוניים להקצאת המשאבים.

3. לשם ביצוע הסעיפים 6(ב) ו-1(ב) יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 28 כסך של 150 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. פיתוח ושדרוג שצ"פים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית: להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לפיתוח ושדרוג שטחים ציבוריים פתוחים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות ביישובי התוכנית בשים לב, בין השאר, לשיעור התמיכה התקציבית הנדרש מתוך עלות הפרויקט, מספר התושבים שעשויים ליהנות מהשטח הציבורי הפתוח, מצבו של השטח הציבורי הפתוח ומספר השטחים הציבוריים הפתוחים הקיימים באותו אזור וסך עלות הפרויקט. לשם כך, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 20 מלש"ח בפריסה כמפורט בטבלה בסעיף האמור על פני השנים 2025-2029 ובכפוף לביצוע בפועל.

ד. הסרת חסמי תשתיות משמעותיים ואזוריים: להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול להסרת חסמי תשתיות משמעותיים ואזוריים ביישובי התוכנית לשם קידום שיווק יחידות דיור חדשות במקרקעי ישראל, כפי שימופו וייקבעו על ידי משרד הבינוי והשיכון. מיפוי כאמור יבוצע בשים לב לגודל האוכלוסייה שמושפעת מהתשתיות האמורות, להיקף התמיכה בפעולות שיווק יחידות דיור חדשות ולשיעור התמיכה התקציבית הנדרש מתוך עלות הפרויקט. לשם ביצוע האמור בסעיף זה משרד האוצר יקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 28 מלש"ח.

ה. תכנון ופיתוח תשתיות בתוכניות מפורטות מאושרות בקרקע פרטית ומעורבת:

1. להטיל על משרד הבינוי והשיכון בתיאום עם משרד האוצר לפעול להכנת תכנון מפורט לביצוע תשתיות ציבוריות הנדרשות בתוכניות בקרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית.

2. להטיל על משרד הבינוי והשיכון לפעול לסבסוד עלויות פיתוח לפרויקטים תשתיתיים ביישובי התוכנית הנדרשים לטובת קידום בנייה של כ-5,000 יחידות דיור בקרקע פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית, לרבות מענקי ראש שטח בפרויקטי דיור מעורבים (קרקע מדינה ופרטית), גובה הסבסוד יהיה עד 40,000 ש"ח עבור כל יחידת דיור בממוצע בתוכנית הרלוונטית, ואשר לא יעלה על 60% מעלות פרויקט התשתית, הנמוך מביניהם. באתרים אשר שיפועי הקרקע בהם עולים על 15% בממוצע גובה הסבסוד יגדל ב-20,000 ₪ ליחידת דיור. על אף האמור, משרד הבינוי והשיכון יהיה רשאי לקבוע, מנימוקים שיירשמו ולפי תבחינים שייקבעו, כי רף הסבסוד בפרויקטים מסוימים יעמוד על שיעור גבוה מ-60% ובלבד שלא יעלה על 75%. סבסוד כאמור בסעיף זה יינתן תוך מתן עדיפות לפרויקטים ברשויות שבתחומן קיים חוק עזר לגביית היטלי פיתוח או התחייבות להתקנת חוק עזר כאמור ולעניין סבסוד פיתוח בקרקע פרטית הצגת אישור מימוני של הרשות המקומית האמורה ליתרת עלות הפרויקט, בין היתר, באמצעות נטילת הלוואה מתאגיד בנקאי. ועדת המנכ"לים תקבע כללים להקצאת הסבסוד בשים לב לשיקולים הבאים:

1. מתן עדיפות לקרקע מעורבת (מקרקעי ישראל וקרקע פרטית);

2. זמינות הפרויקט וצפי הוצאת היתרי בנייה;

3. מתן עדיפות לפרויקטים בצפיפות דיור גבוהה.

לשם ביצוע האמור בסעיף זה, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 80 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. פעילות חברתית: להנחות את משרד הבינוי והשיכון להמשיך לתמוך בהפעלת הפרויקט החברתי בתוכניות לגיל הרך באמצעות הרשויות המקומיות ביישובי התוכנית וללוות אותו בהתאם למבחני התמיכה שנקבעו לעניין. לשם כך, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 45 מלש"ח בפריסה שווה על השנים 2025-2029.

7. רשות מקרקעי ישראל - הקרן לשטחים פתוחים: לרשום את הודעת מנהל רשות מקרקעי ישראל, שלפיה יביא בפני הנהלת הקרן לשמירה על השטחים הפתוחים הצעה שלפיה יוקצו לרשויות הדרוזיות והצ'רקסיות בגליל ובכרמל תקציב שלא יפחת מ-1.6% מכספי הקרן המיועדים לרשויות מקומיות או 5 מלש"ח, הנמוך מביניהם, בין השנים 2025-2029. הכול בכפוף להגשת בקשות מתאימות, בהתאם לנוהלי הקרן ולטובת מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על הישובים כאזור עדיפות לאומית כפי שפורטו בפרק העדיפות הלאומית להלן.

8. האצת הליכי התכנון והסרת חסמים:

א. הקמת ועדת תכנון משותפת: להנחות את שר הפנים לקדם הקמת ועדה מחוזית משותפת כמשמעה בסעיף 37 לחוק התכנון והבנייה התשכ"ה-1965 (להלן - חוק התכנון והבנייה) עבור יישובי התוכנית ויישובי התוכנית בהחלטה המקבילה אשר תפעל בשנות תוקפה של ההכרזה על עדיפות לאומית לפי החלטה זו, והכול כפוף להוראות החוק ולתנאים הקבועים בו. יוקצה למנהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף 28 בחלוקה שווה סך של 42 מלש"ח על פני השנים 2025-2029, בהתאם לפריסה המפורטת בסעיף האמור לטובת הקמת הוועדה וזאת בשים לב לסעיף 8(א) בהחלטה במקבילה.

ב. תגבור מחלקות ההנדסה ברשויות: להנחות את מנהל התכנון לתגבר את מחלקות ההנדסה ברשויות התוכנית לטובת האצת התכנון באמצעות הקצאת כוח אדם מקצועי ומיומן בתחום התכנון

וקידום פרויקטים, לפי צורכי כל רשות מקומית. לשם כך, יוקצה למנהל התכנון סך של 15 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. האצת התכנון המתארי: להנחות את מנהל התכנון לפעול להשלמת התכנון המתארי ביישובי התוכנית שבהם נדרש עדכון התכנון המתארי ו/או השלמתו. יילקח בחשבון צפי גידול האוכלוסייה על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עד לשנת 2065. לשם כך, יוקצה למנהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 12 מלש"ח בפריסה כמפורט בטבלה בסעיף האמור על פני השנים 2025-2029.

ד. האצת התכנון הסטטוטורי המפורט:

1. לשם ביצוע תכנון סטטוטורי מפורט והסדרת המצב הקיים בקרקע מעורבת (בבעלות מדינה ובבעלות פרטית) מרובת בעלים או קרקע בבעלות פרטית מרובת בעלים ביישובי התוכנית יקדם משרד הבינוי והשיכון תכנון מפורט, לרבות תוכניות איחוד וחלוקה ותוכניות לצורכי רישום ביישובי התוכנית.

2. לשם ביצוע תכנון סטטוטורי מפורט והסדרת המצב הקיים במקומות הקדושים לעדה הדרוזית שמנוהלים על ידי המועצה הדתית בשטחי רשויות התוכנית, יקדם משרד הבינוי והשיכון תכנון מפורט, לרבות תוכניות איחוד וחלוקה ותוכניות לצורכי רישום.

3. לשם ביצוע האמור, בסעיף קטן א' ו-ב' משרד האוצר יקצה למשרד הבינוי והשיכון סך של 68 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029 בהתאם לביצוע בפועל.

4. אישור תוכניות המצויות בטיפול: להנחות את משרד הבינוי והשיכון ומנהל התכנון לגבש תוכנית עבודה - לרבות לוחות זמנים וסדרי עדיפויות - להאצת הטיפול בתוכניות המפורטות המצויות בהליכי תכנון. בנוסף, יוקצה למנהל התכנון מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 5 מלש"ח לצורך השלמת תכנון מפורט בתוכניות שתוקצבו בהחלטות ממשלה 2332 ו-959 וזאת בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

5. להטיל על משרד הבינוי והשיכון ומנהל התכנון לבחון אם ישנן תוכניות מפורטות ביישובי התוכנית שמתאימות לקידום בוועדה למתחמים מועדפים לדיור (ותמ"ל), בהתאם להוראות

החוק לקידום הבנייה במתחמים מועדפים (הוראת שעה), התשע"ד-2014, תוך מתן דגש, בין היתר, על תוכניות שניתן לממשן בתקופה קצרה ובהתאם ליתר השיקולים והתנאים הנדרשים על פי דין.

6. מנהלי פרויקטים ויועצים: להנחות את משרד הבינוי והשיכון להתקשר עם חברות מנהלות ויועצים מונוציפליים, הנדסיים ותכנוניים לשם ביצוע החלטה זו ועבור יישובי התוכנית בהחלטה המקבילה. לשם ביצוע האמור, יוקצה למשרד הבינוי והשיכון מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

7. להנחות את משרד הבינוי והשיכון, רשות מקרקעי ישראל ומנהל התכנון להקים צוות ייעודי לאיתור קרקעות מדינה להרחבת התכנון המפורט ביישובי התוכנית וביישובי התוכנית בהחלטה המקבילה.

8. בהמשך לסעיף 1(ד) להחלטה 716, להנחות את מנהל התכנון לחזק את ועדות המשנה ליד הוועדות המחוזיות אשר יפעלו עד להקמת הוועדה המשותפת כאמור סעיף 8(א), בכוח האדם ייעודי במיקור חוץ לטיפול בתוכניות מפורטות ביישובי התוכנית וביישובי התוכנית בהחלטה המקבילה. לשם ביצוע האמור יוקצה מהמקורות האמורים בסעיף 28 למנהל התכנון 3 מלש"ח בשנת 2025.

ה. קידום חיבור לתשתיות חשמל:

1. להנחות את שר הפנים להמשיך בקידום תיקון חקיקה, אשר יאפשר להתיר בצו כאמור בסעיף 157א(ח) לחוק התכנון והבנייה, גם הנחת תשתית חשמל עלית ותת-קרקעית (למעט קווי מתח עליון (קווי 161) ועל עליון (קווי 400) לטובת חיבור הבתים המיועדים להסדרה והכלולים באותו צו.

2. לרשום את הודעת רשות החשמל כי קבעה תנאים, אשר יאפשרו, בהיעדר אפשרות לחיבור תת קרקעי, לחבר מבנים ספציפיים באמצעות רשת חלוקה עילית, לאחר קבלת צו שר הפנים לתיקון סעיף 157א(ח) כמפורט לעיל ובהתאם לתנאים שייקבעו בהם.

ו. הקמת יישוב דרוזי חדש: בהמשך לסעיף 4(ב)(2) להחלטת ממשלה 1975, להנחות את משרד הבינוי והשיכון לסיים את עבודת המטה

לבחינת הקמת יישוב דרוזי חדש ובכלל זה בחינת חלופות תכנוניות עדכניות ולהגשה ליו"ר המועצה הארצית לתכנון ולבנייה וזאת בתוך 180 ימים, לצורך גיבוש ההמלצה של המועצה בדבר הקמת יישוב חדש.

ז. להנחות את מנהל התכנון לגבש מסמך מדיניות תכנונית ייעודי אשר יענה על צורכי הדיור הייחודיים של יישובי התוכנית ויישובי התוכנית בהחלטה המקבילה. המסמך יובא בפני מוסד התכנון הרלוונטי אשר יוכל להחליט לאמצו (עם או בלי שינויים), וככל שיאומץ, יהווה מדיניות שתנחה את קבלת ההחלטות התכנוניות של אותו מוסד תכנון.

ח. להנחות את מנהל התכנון ומשרד הבינוי והשיכון לשלב, ככל הניתן, במסגרת צוותי התכנון וגופי התכנון, מתכננים מהחברה הדרוזית והצ'רקסית או מתכננים שיש להם היכרות מקצועית עמוקה עם החברה הדרוזית והצ'רקסית.

ט. המרכז למיפוי ישראל והרשות לרישום והסדר זכויות מקרקעין :

1. צמצום פערי הרישום : להנחות את מנהל מרכז מיפוי ישראל (להלן – מפ"י) והרשות לרישום והסדר זכויות במקרקעין לפעול לצמצום פערי הרישום בתוכניות איחוד וחלוקה כהגדרתן בחוק הקיימות ומאושרות, מרובות בעלים, ו/או מימוש רכישה לצורכי ציבור (הפקעות) ורישומן על שם הרשות המקומית, באמצעות הכנה, אישור ורישום של כ-50 תוכניות לצורכי רישום והתחלת הסדר קרקעות של כ-17 גושים וביצוע הסדר קרקעות של כ-60 גושים בגלעיני יישובי התוכנית וכן לתת עדיפות בקידום הסדר קרקעות. לשם ביצוע האמור יוקצה למפ"י סך של 7.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

2. מיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך השלמת מספור בתים : להנחות את מנהל מפ"י לפעול למיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך מתן שמות וכתובות ביישובי התוכנית בשפה העברית, בשפה הערבית ובשפה הצ'רקסית וכן פיתוח יישוב לחישוב של מרחקי הליכה של תלמידים למוסדות חינוך. לשם ביצוע האמור יוקצה למפ"י סך של 2.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני שנים 2025-2029.

3. הקמת תשתית גיאוגרפית טכנולוגית ביישובים : להנחות את מנהל מפ"י להקים תשתית טכנולוגית מתקדמת הכוללת מערכת מידע גאוגרפית על יישובי התוכנית, לרבות מיפוי מפורט לצורך קידומן של תוכניות ופיתוחם הכלכלי והחברתי של היישובים. לשם ביצוע האמור, יוקצה למפ"י סך של 7.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

י. ועדת מנכ"לים למעקב ובקרה והסרת חסמים : להנחות את משרד ראש הממשלה להקים צוות מעקב, בקרה והסרת חסמים ייעודי בראשות מנכ"ל המשרד ובהשתתפות הגורמים שלהלן, שיקבל דיווחים עתיים על יישום פרק התכנון בהחלטה ויפעל להסרת חסמים, ככל שיידרש. הצוות יכלול את הגורמים הבאים : מנהל התכנון, מטה התכנון הלאומי, משרד האוצר, משרד המשפטים, משרד הבינוי והשיכון, משרד האנרגיה והתשתיות, רשות מקרקעי ישראל, הרשות לאכיפה במקרקעין, משרד הכלכלה והתעשייה, משרד הפנים, הרשות לרישום והסדר זכויות מקרקעין, הרשות לפיתוח כלכלי וחברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים במשרד ראש הממשלה, מפ"י, חברת החשמל לישראל, רשות החשמל. לישיבות הוועדה יוזמן באופן קבוע נציג מטעם פורום ראשי הרשויות הדרוזיות והצ'רקסיות ונציגים נוספים ככל שיידרש.

9. משרד הפנים :

א. תגבור התקציב השוטף ברשויות המקומיות : להנחות את משרד הפנים להקצות סך של 520 מלש"ח בשנים 2025-2029 לצורך תגבור הצרכים המוניציפליים השוטפים של רשויות התוכנית ולטובת תגבור התקציב השוטף של יישובי התוכנית. הקצאת התקציב וחלוקתו בין יישובי התוכנית יבוצעו בהתאם לקריטריונים לחלוקת התקציב שגובשו בעקבות החלטת ממשלה 716 על ידי משרד הפנים, אגף התקציבים במשרד האוצר ובתיאום עם הרשות לפיתוח כלכלי וחברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים במשרד ראש הממשלה ובהתאם לייעודים שייקבעו על ידי צוות זה לטובת מטרות שעולות בקנה אחד עם השיקולים להכרזה על היישובים כאזור עדיפות לאומית כמפורט בפרק העדיפות הלאומית שלהלן. לשם כך, יוקצה למשרד הפנים סך של 520 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בשנים 2025-2029 בפריסה כמפורט בסעיף האמור.

ב. תגבור תקציבי פיתוח: להטיל על משרד הפנים להקצות 120 מלש"ח עבור פיתוח יישובי התוכנית, לרבות אפשרות לקידום פרויקטים תשתיתיים מתוכננים אשר חסר המימון להשלמתם. מתוך התקציב האמור, 50 מלש"ח יבואו על בסיס תקציבי הפיתוח המוקצים להם בהתאם לנוסחת ההקצאה מדי שנה במשרד הפנים ו-70 מלש"ח נוספים יוקצו להם מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. הקצאת התקציב תיעשה בהתאם לנוסחת הקצאת תקציבי הפיתוח הנהוגה במשרד הפנים. למען הסר ספק, מועצות אזוריות שבהן יישובים הנכללים בתוכנית זו יקבלו תקצוב כאמור רק בגין יישובי התוכנית והתקציב שיינתן בגינם ייועד על ידי הרשות לטובת פעילות פיתוח בתחום יישובים אלו בלבד.

ג. חיזוק והעצמת הרשויות המקומיות: להטיל על משרד הפנים להקצות סך של 90 מלש"ח לטובת תוכנית לחיזוק והעצמת יישובי התוכנית. לצורך כך, משרד הפנים יקצה מתקציבו סך של 40 מלש"ח ויוקצה לו סך של 50 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. התוכנית תגובש על ידי משרד הפנים, תבחן בין היתר את אופן החלוקה ליישובי התוכנית ותיתן מענה לנושאים הבאים:

- חיזוק ההון האנושי ופיתוח תרבות ארגונית;
- פיתוח כלכלי, פיתוח אזורי ושיפור השירות לתושב ברמה המקומית והאזורית;
- דיגיטציה והשלמת פערים דיגיטליים;
- תמריצים לרשויות מצטיינות;
- קניית שירותי ייעוץ חיצוניים למיצוי משאבים;
- שיפור היערכות הרשויות המקומיות לחירום;
- הנגשת מבני ציבור.

ד. מבני דת - רשויות מקומיות: להנחות את משרד הפנים להקצות תקציב לרשויות התוכנית, כפוף לכל דין, לצורך סיוע בהקמה, בשיפוץ ובאחזקת בתי לוויית (בתי עם) ובתי קברות במגזר הדרוזי והצ'רקסי ומבני דת מוסלמים ביישובים הצ'רקסים והכול ביישובי התוכנית. הקצאת התקציב לכל רשות תהיה בהתאם לתבחינים שייקבעו על-ידי משרד הפנים ואגף התקציבים במשרד האוצר

ובתיאום עם הרשות וכפוף לתוכנית עבודה רשותית שתאושר על-ידי הגורמים לעיל. היקף התוכנית יעמוד על סך של 35 מלש"ח. לצורך כך משרד הפנים יקצה מתקציבו סך של 10 מלש"ח ויוקצה לו סך של 25 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28 וזאת בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ה. מועצה דתית דרוזית – תקציב שוטף: בהמשך לתקנות העדות הדתיות (ארגון)(העדה הדרוזית), התשנ"ו-1995, אשר מכוחן הוקמה המועצה הדתית הדרוזית, להטיל על משרד הפנים להקצות סך של 100 מלש"ח בשנים 2025-2029 למועצה הדתית הדרוזית לצורך תפעול שוטף של המועצה וכן לפיתוח ולקיום פעילות של חינוך לערכים שבתחום סמכותה. לצורך כך משרד הפנים יקצה סך של 75 מלש"ח ממקורותיו ויוקצה לו סך של 25 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור.

ו. מועצה דתית דרוזית – תקציב מבני דת: להנחות את משרד הפנים להקצות תקציב, כפוף לכל דין, לצורך סיוע למועצה הדתית הדרוזית בהקמה, שיפוץ ותחזוקת בתי תפילה ומקומות קדושים של העדה הדרוזית, לרבות השלמת תקצוב לפרויקטים בביצוע. המועצה הדתית הדרוזית תגבש תכנית עבודה בתיאום עם משרד הפנים והרשות והתקצוב כאמור יינתן כפוף לאישור משרד הפנים. לצורך כך משרד הפנים יקצה 15 מלש"ח ויוקצה למשרד הפנים סך של 6 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור.

ז. מועצה דתית דרוזית – תקציב לקבר הנביא יתרו: להנחות את משרד הפנים להקצות תקציב, כפוף לכל דין, לסיוע למועצה הדתית הדרוזית בפיתוח, שיפוץ ותחזוקה שוטפת של קבר הנביא יתרו (שועיב) בקרני חיטין. לצורך כך משרד הפנים יקצה מתקציבו 10 מלש"ח ויוקצה לו סך של 6 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

10. משרד החינוך:

להנחות את משרד החינוך להמשיך במהלך השנים 2025-2029 את הפעילות בתחום החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי בהיוועצות עם ראש הרשות והממונה על התקציבים במשרד האוצר או מי מטעם, בהיוועצות עם נציגים מרשויות התוכנית. היקף התוכנית יעמוד על סך של 335 מלש"ח, מתוכם יוקצה מהמקורות האמורים בסעיף 28 למשרד החינוך סך של 170 מלש"ח לטובת החינוך הפורמלי, 50

מלש"ח לטובת החינוך הבלתי פורמלי ו-15 מלש"ח עבור הסעות תלמידים בהתאם לפריסה שתפורט בסעיף האמור, כמו כן משרד החינוך יקצה מתקציבו סך של 100 מלש"ח לטובת החינוך הפורמלי בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. התוכנית תכלול הערכה ומדידה ותיתן מענה בתחומים שלהלן:

א. חינוך פורמלי: משרד החינוך יגבש יחד עם הרשות ובהתייעצות עם פורום ראשי הרשויות הדרוזיות תוכנית מותאמת לצורכי היישובים שתכלול פעולות לשיפור הידע, היכולות והמיומנויות של התלמידים ביישובי התוכנית לאורך הרצף החינוכי, וזאת בין היתר על ידי תגבור פעילויות, לימודי (STEM) מט"ח, הקמת עוגנים ויוזמות חינוכיות ביישובי התוכנית כמו רווחה חינוכית, פעולות לשיפור האקלים החינוכי, שיפור שדרוג והצטיידות מעבדות ומרחבים לכל שכבות הגיל במטרה לחזק מיומנויות של המאה-21, טיפול וליווי משפחות לתלמידים בסיכון, תגבור מקצועות ליבה ואומנויות, עידוד מצוינות, לרבות בבחינות הבגרות ועידוד תלמידי בתי ספר ללימודים גבוהים בדגש על מקצועות מותאמים לשוק התעסוקה, חינוך לקריירה, השכלת מבוגרים ופעולות לשיפור השליטה בשפות בדגש על העברית הדבורה, לאורך הרצף החינוכי, טיפוח מנהיגות ופיתוח מקצועי בקרב הצוותים החינוכיים ופיתוח והטמעת חומרי למידה מותאמים בכל תחומי הדעת לחברה הדרוזית והצ'רקסית. לצורך כך יוקצה למשרד החינוך סך של 170 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 ומשרד החינוך יקצה ממקורותיו 100 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור.

ב. חינוך בלתי פורמלי: להנחות את משרד החינוך לגבש, יחד עם הרשות ובהתייעצות עם הפורום, תוכנית לחיזוק תחומי המצוינות והובלת השינויים בקרב בני הנוער בחברה הדרוזית והצ'רקסית. התוכנית תכלול חיזוק תחומי המצוינות, המנהיגות והובלת השינויים בקרב התלמידים ביישובי התוכנית, פעילות בלתי פורמלית החל מחינוך טרום חובה ועד החינוך העל יסודי והתיכונים ותכלול חוגים, פעילות חברתית, העשרה וחינוך סביבתי, הכנה לשירות משמעותי וזאת תוך דגש על מענים לאורך הרצף החינוכי בהתאם לצורך ומענים דיפרנציאליים בין יישובים ובחירת המענים ברמה הבית ספרית. לצורך כך יוקצה למשרד החינוך סך של 50 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור.

ג. הסעות למוסדות חינוך: משרד החינוך יגבש תוכנית להסדרה ותקצוב נושא ההסעות לתלמידי מוסדות החינוך (כולל בעלי מוגבלות) בכלל יישובי התוכנית שמתאפיינים בטופוגרפיה ותשתיות קשות עם שיעורי שיפועים גבוהים ופרוסים על פני שטחים גדולים, זאת במסגרת ועדה משרדית, תוך היוועצות עם הרשות והפורום. לצורך כך יוקצה למשרד החינוך סך של 15 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה בסעיף האמור. למניעת כפל תקצוב, יובהר שחלק מהסעיפים הצפויים להיכלל בתוכנית משולבים בבסיס תקציב משרד החינוך. לפיכך, ככל שפריט בתוכנית הוכלל כבר באותו היקף כספי לאותה מטרה ולאותו פרק זמן בבסיס התקציב, יראו אותו כאילו תוקצב במסגרת התוכנית.

11. משרד הרווחה והביטחון החברתי - תגבור שירותי רווחה: להנחות את משרד הרווחה והביטחון החברתי להמשיך ולתגבר את הפעילות בתחום הרווחה ביישובי התוכנית בשנים 2025-2029 בהתאם לקריטריונים שייקבעו בתיאום עם הרשות ופורום ראשי הרשויות הדרוזיות, בהתאם לצרכים הייחודיים של יישובי התוכנית וללא שיידרשו למימון משלים מצידם, בהשקעה כוללת של 83 מלש"ח. לצורך כך משרד הרווחה והביטחון החברתי יקצה מתקציבו סך של 18 מלש"ח, ויוקצה לו סך של 65 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

12. משרד העבודה: להנחות את משרד העבודה לפעול לטובת המשך שילוב וקידום תעסוקתי של האוכלוסייה הדרוזית והצ'רקסית, בכלל זאת באמצעות מרכזי הכוון תעסוקתי, תכניות הקניית כישורי בסיס ומיומנויות תעסוקתיות, הכשרות מקצועיות ותמיכה בלימודי הנדסאות וקידום תכניות תעסוקה ביישובי התכנית. לצורך כך משרד העבודה יקצה מתקציבו סך של 50 מלש"ח, סך של 50 מלש"ח נוספים יוקצו לו מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

13. משרד התרבות והספורט:

א. פעילויות תרבות: להורות למשרד התרבות והספורט לגבש, בתיאום עם הרשות, תוכנית לעידוד והרחבת פעילויות התרבות והאמנות ביישובי התוכנית. לצורך כך יוקצה למשרד התרבות והספורט סך של 25 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 25 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. ביצוע הוראות סעיף זה

ייעשה באמצעות המנגנונים שבהם פועל משרד התרבות והספורט, לרבות בחינת שימוש במנגנוני רכש או תמיכות.

ב. פעילות ספורט: להנחות את משרד התרבות והספורט לגבש בתיאום עם הרשות תוכנית לחיזוק ותגבור פעילויות הספורט המקצועי או העממי ביישובי התוכנית. לצורך כך יוקצה למשרד התרבות והספורט סך של 5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. ביצוע הוראות סעיף זה ייעשה באמצעות המנגנונים שבהם פועל משרד התרבות והספורט, לרבות בחינת שימוש במנגנוני רכש או תמיכות.

ג. תשתיות ספורט: להנחות את משרד התרבות והספורט לגבש, בתיאום עם הרשות, תכנית לצמצום פערים בתשתיות פיזיות בתחום הספורט במסגרת תכנית המתקנים הלאומית לספורט כפי שהתפרסמה או תתפרסם מעת לעת ובכפוף לכללי החלוקה הקבועים בה. לצורך כך יוקצה למשרד התרבות והספורט סך של 27 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28, ומשרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 27 מלש"ח, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ד. מרכז המורשת הדרוזית:

1. השלמת הקמת מרכז המורשת: יוקצה למשרד התרבות והספורט בשנת 2025 סך של 5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 לטובת השלמתו הסופית של מרכז המורשת הדרוזית ביאנוח ג'ת תוך עיגון זכויות המדינה במבנה.

2. הצטיידות: לטובת הצטיידות מרכז המורשת הדרוזית, משרד התרבות והספורט יקצה מתקציבו סך של 10 מלש"ח ויוקצה לו סך של 10 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה על פני השנים 2025-2029 כפוף להצגת המלצות הצוות כמפורט בהחלטת הממשלה מיום 7.7.24.

14. משרד הביטחון:

א. משפחות שכולות מהחברה הדרוזית: להנחות את משרד הביטחון להקצות סך של 1 מלש"ח בכל אחת משנים 2025-2029 לצורך תמיכה במשפחות שכולות, בהתאם לכל דין וכפוף למבחני התמיכה העוסקים בנושא. לשם כך, משרד הביטחון יקצה מתקציבו 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ב. בית המורשת ללוחם הדרוזי : להנחות את משרד הביטחון להקצות סך של 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לטובת תפעול ואחזקת בית המורשת ללוחם הדרוזי בכסרא-סמיע; זאת בכפוף לתנאי ההסכם שנחתם ביום 18 בפברואר בין משרד הביטחון ובין עמותת הקצינים הדרוזים והמועצה המקומית כסרא-סמיע. כן להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי להקצות מתקציבו למועצה המקומית כסרא-סמיע בשנת 2025 סך של 1 מלש"ח לטובת השלמת מרכז המורשת ללוחם הדרוזי בכסרא-סמיע תוך עיגון זכויות המדינה במבנה.

ג. הכנה לקראת גיוס : להנחות את משרד הביטחון להקצות סך של 1 מלש"ח בכל אחת מהשנים 2025-2029 לטובת תכניות ייעודיות שמטרתן הכנה לקראת הגיוס לצה"ל למלש"בים מקרב החברה הדרוזית והצ'רקסית. לשם כך, משרד הביטחון יקצה מתקציבו 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ד. חיילים משוחררים : להנחות את משרד הביטחון להקצות מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח בכל אחת מהשנים 2025-2029 לטובת טיפול וסיוע מיוחד לחיילים משוחררים כהגדרתם בחוק קליטת חיילים משוחררים, התשנ"ד-1994, מקרב החברה הדרוזית והצ'רקסית, לשם קידום השתלבותם באקדמיה ובתעסוקה.

15. תחום המדע והחדשנות הטכנולוגית :

א. להנחות את משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה ומשרד החינוך לתמוך בהקמתו של מרכז פיזיקה אזורי שייתן שירות לרשויות הדרוזיות בגליל ובכרמל כפוף לבחינה ווידוא עמידה במספר התלמידים והרשויות המינימלי הנדרש להפעלת מרכז וקביעת מיקומו בהתאם ובחינת שילוב רשויות דוברות ערבית נוספות במידת הצורך. לצורך כך משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה יקצה מתקציבו סך של 10 מלש"ח מתקציב 2025.

ב. להנחות את משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה לתמוך בפעילות חינוכית בלתי פורמלית בתחומי המדעים והטכנולוגיה. לצורך כך, בין השנים 2025-2029 יקצה המשרד 6 מלש"ח נוספים לרשויות ההחלטה בפריסה שווה במסגרת אמות המידה המקובלות במשרד ובכפוף לכללי מבחן התמיכה וכל דין, בהיקף של 6 מלש"ח. לצורך כך משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה יקצה מתקציבו סך של 3 מלש"ח ויוקצה לו סך של 3 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית : לרשום את הודעת הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (להלן - רשות החדשנות) כי תפעל בשנים 2025-2029 לעידוד יזמות טכנולוגית, הקמת חברות הזנק ושילוב של בני המגזר הדרוזי והצ'רקסי בתעסוקה בענף ההייטק, הכול בשים לב לכלים ולאמצעים העומדים לרשותה, תוך בחינת התאמתם למצב הקיים באזור, בשים לב לאמור בסעיף 14(ב) בהחלטה המקבילה. לצורך מימון סעיף זה, יוקצה לרשות החדשנות סך של 8 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על השנים 2025-2029. כן הממשלה רושמת את הודעת רשות החדשנות כי תקצה סך של 4 מלש"ח מתקציבה לשם עידוד יזמות טכנולוגית, הקמת חברות הזנק ותוכניות הון אנושי כאמור לעיל במהלך שנות התוכנית. פעילויות רשות החדשנות כאמור בהחלטה זו לעיל תבוצענה בהתאם להוראות החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה, תשמ"ד-1984, לסמכויותיה ולאמצעים העומדים לרשותה ומבלי לפגוע בסמכויות האורגנים שלה.

16. המשרד להגנת הסביבה :

א. יוקצה למשרד להגנת הסביבה סך של 21 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לטובת ביצוע פרויקטים סביבתיים ביישובי התוכנית, לרבות לטובת נושאי חינוך סביבתי, השתתפות במימון הכשרת עובדי רשויות התוכנית בנושאי סביבה, השתתפות בעלויות פיקוח ואכיפה סביבתיים ביישובי התוכנית ופרויקטים בנושא התמודדות עם משבר האקלים ביישובי התוכנית, כל אלו בתנאים שיקבע המשרד להגנת הסביבה.

ב. להנחות את המשרד להגנת הסביבה לפנות לקרן לשמירת הניקיון (להלן - הקרן) בבקשה כי תבחן, בכפוף לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984 והתקנות לפיו, להקצות מתקציבה סך של עד 43 מלש"ח עבור הקמת תשתיות לטיפול ומחזור של פסולת גזם, פסולת גושית ופסולת בניין ביישובי התוכנית ופינוי מפגעי פסולת למיניהם מהשטחים הפתוחים שביישובי התוכנית וטיפול בהם באמצעות מחזור ככל האפשר, הכול בהתאם לתנאים שתקבע הקרן.

ג. סך התקציב כאמור בסעיפים 8(א) ו-8(ב) יוקצה בין יישובי התוכנית באופן הבא: 30% יחולק באופן שווה בין כל רשויות ההחלטה ו-70% יוקצה ביניהם באופן יחסי למספר התושבים בהם.

ד. המשרד להגנת הסביבה, באישור הקרן, יקצה סך של 2 מיליון ₪ לשנת 2025 לטובת פעילות חינוך סביבתי.

17. משרד החקלאות וביטחון המזון: להנחות את משרד החקלאות וביטחון המזון:

א. לפעול למתן מענקי השקעות הון עבור חקלאים ביישובי התוכנית לטובת המאמץ להבטחת ביטחון המזון הלאומי.

ב. לפעול לקידום תוכנית הדרכה והכשרה ייעודית לתושבי יישובי התוכנית לצורך כניסתם של תושבי יישובי התוכנית לענפי חקלאות חדשים ולשימוש בשיטות גידול מתקדמות כולל באמצעות חלקות מודל לבחינת טכנולוגיות וגידולים חדשניים.

ג. לפעול להקמה, שדרוג והכשרה של תשתיות מים חדשות וקיימות ביישובי התוכנית במטרה לאפשר הוספה של שטחים חקלאיים.

ד. לפעול לשיקום דרכים חקלאיות קיימות ולפריצות דרכים חדשות במטרה לאפשר לתושבי יישובי התוכנית גישה נוחה ובטוחה לעיבוד הקרקע וטיפול בתוצרת החקלאית.

ה. לפעול להקצאת תקציבים במסגרת נוהל התמיכות בפרויקטי ניהול נגר על ידי רשויות ניקוז לטובת ביצוע פעולות הסדרה ותחזוקה של תשתיות ניקוז באגני ניקוז המשפיעים על יישובי התוכנית באמצעות רשויות הניקוז.

ו. לפעול לתמיכה בהקמת חוות חקלאיות חדשות או שדרוג ושיפוץ חוות חקלאיות קיימות.

ז. לצורך יישום תוכנית זו, משרד החקלאות וביטחון המזון יקצה סך של 50 מלש"ח על פני השנים 2025-2029 וזאת באופן הבא: בשנת 2025 יוקצה סך של 10 מלש"ח למשרד החקלאות וביטחון המזון. בשנים 2026-2029 יוקצה למשרד בכל שנה סך של 3.75 מלש"ח ומשרד החקלאות וביטחון המזון יקצה מתקציבו סך של 6.25 מלש"ח בכל שנה מהשנים 2026-2029.

18. משרד הכלכלה והתעשייה:

א. פיתוח אזורי תעשייה: להורות למשרד הכלכלה והתעשייה (להלן – הכלכלה) לגבש בהתייעצות עם הרשות, בתוך 120 יום, תכנית להשלמת תכנון ופיתוח אזורי תעשייה, לרבות השתתפות בהוצאות פיתוח וניהול אזורי התעשייה החדשים והקיימים בתחומי רשויות

התכנית (להלן - אזורי תעשייה), בהתאם לנוהלי מנהל אזורי תעשייה. לשם כך יוקצו 60 מלש"ח, מתוכם יוקצה למשרד הכלכלה מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 40 מלש"ח ומשרד הכלכלה יקצה מתקציבו סך של 20 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025.

ב. מסלולי הון אנושי ייחודי חדש: על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בני העדה הדרוזית והצ'רקסית מיישובי התוכנית, להטיל על הרשות להשקעות במשרד הכלכלה (להלן - הרשות להשקעות) לגבש, בתיאום עם אגף התקציבים במשרד האוצר, הוראת מנכ"ל ייחודית לטובת קליטתם בשוק התעסוקה של בני העדה הדרוזית והצ'רקסית מיישובי התוכנית. עבור יישום הוראת המנכ"ל יוקצה לרשות להשקעות סך של 11 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025 וזאת בשים לב לסעיף 17(ב) בהחלטה המקבילה.

ג. תיעדוף במסלולי הון אנושי בתעשייה עתירת הידע: על מנת לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים חדשים בני האוכלוסייה הדרוזית והצ'רקסית מיישובי התוכנית בתחום התעשייה עתירת הידע, להנחות את הרשות להשקעות לתעדף בקשות להעסקתם בתוכניות הקמה, זאת במסגרת הוראות המנכ"ל 4.18 ו-4.20 שמפעילה הרשות להשקעות. לשם כך יוקצו 11 מלש"ח, מתוכם יוקצה סך של 2.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 ומשרד הכלכלה יקצה מתקציבו סך של 8.5 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025 וזאת בשים לב לסעיף 17(ג) בהחלטה המקבילה. תיעדוף כאמור יהיה עד לסך הסכום האמור לעיל. בהיעדר ניצול תקציבי, יוקצה חלק מהתקציב של משרד הכלכלה והתעשייה ליתר הבקשות שיתקבלו באותה שנה במסלול זה או במסלולים הכלולים בסעיפים ג' ו-ה' של הרשות להשקעות.

ד. פריון וייצור מתקדם: על מנת להעלות את רמת החדשנות והפריון במפעלי תעשייה ביישובי התוכנית, להנחות את הרשות להשקעות לתעדף, במסגרת הוראת מנכ"ל 4.68, בקשות שיוגשו על ידי מפעלים מיישובי התוכנית. לשם כך יוקצה סך של 6 מלש"ח מתקציבי הרשות להשקעות ויוקצה סך של 7 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28, שניהם בפריסה שווה על פני השנים 2029-2025. תיעדוף כאמור יהיה עד לסך הסכום האמור לעיל. בהיעדר ניצול תקציבי, יוקצה חלק התקציב של משרד הכלכלה

והתעשייה ליתר הבקשות שיתקבלו באותה שנה במסלול זה או במסלולים הכלולים בסעיפים ג' ו-ה' של הרשות להשקעות.

ה. סיוע לעסקים קטנים ובינוניים: להטיל על הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה לפעול לעידוד, קידום ופיתוח העסקים הקטנים והבינוניים ביישובי התוכנית. לשם כך יוקצו 16.7 מלש"ח, מתוכם יוקצה סך של 12.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 ומשרד הכלכלה יקצה מתקציבו סך של 4.2 מלש"ח, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. הכשרות מקצועיות: להנחות את משרד הכלכלה והתעשייה לפרסם מקצה ייעודי במסגרת הוראת מנכ"ל 1.8 למעסיקים שהאתר שבו פועל עסקם הינו ביישובי התכנית ולתעדף בקשות של מיזמים משותפים בהם המוכשרים או המעסיקים הינם תושבי יישובי התוכנית. לשם כך יוקצה סך של 8 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ז. הנגשת מידע על פעילות המשרד: משרד הכלכלה והתעשייה יפעל לקידום היישום והגברת החשיפה וההיכרות עם כלי הסיוע של המשרד בקרב האוכלוסייה הדרונית והצ'רקסית ביישובי התוכנית וביישובי התוכנית המקבילה. לצורך כך, יקצה משרד האוצר סך של 0.5 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

19. משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי:

א. תקצוב למבני ציבור: להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך ברשויות התוכנית בהקמה, שיפוץ, תכנון והצטיידות של מבני ציבור, לרבות תשתיות שאושרו לפי כל דין ובכלל זה בפיתוח תשתיות מים וביוב. ברשויות שבהן משק המים מופעל באמצעות תאגיד, תועבר התמיכה לפיתוח תשתיות מים וביוב לתאגידי המים באמצעות הרשויות. לצורך כך יוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 50 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ב. מיתוג ומיזמי תיירות: להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, בתיאום עם משרד התיירות, להמשיך בשנים 2025-2029 ביישום התוכנית למיתוג התיירות ומיזמי תיירות ביישובי התוכנית. לצורך כך המשרד יקצה סך של 8 מלש"ח ממקורותיו בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ג. מרכזי נעורים: להנחות את המשרד להמשיך ולהפעיל בשנים 2025-2029 את פרויקט "מרכזי נעורים" ביישובי התוכנית. מרכזים אלה ימשיכו לפעול עצמאי להעצמת בני הנוער ואוכלוסיית הצעירים הדרוזים והצ'רקסים ביישובי התוכנית על ידי פיתוח מנהיגות, חיזוק ההתנדבות והמעורבות החברתית, שיפור הישגים לימודיים, חינוך למצוינות, מתן מענה לנוער בסיכון ועשייה למען החברה והסביבה. פעילות המיזם תלווה על ידי ועדה בהשתתפות משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי והרשות. לצורך יישום סעיף זה משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה ממקורותיו סך של 50 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ד. מנועי צמיחה מניבים לרשויות: משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יקצה סך של 25 מלש"ח לטובת פרויקטים מניבים כלכלית לרשויות התוכנית. לצורך כך יוקצה למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי סך של 25 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029. הפעילות האמורה תיעשה בהתאם למבחן תמיכה שיפרסם משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי.

ה. יחידות צעירים: להנחות את משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי לתמוך באוכלוסיית הצעירים של רשויות התוכנית במטרה לקדם מענים ופעילות לחיזוק והעצמת אוכלוסיית הצעירים. לשם כך, יוקצה מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 והמשרד יקצה מתקציבו סך של 5 מלש"ח בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029.

ו. משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי יבצע את הפעולות הנדרשות ממנו בסעיפים א'-ה' לעיל לצורך יישום החלטה זו בכל יישובי התוכנית, לרבות ביישובים שאינם בתחומי הנגב או הגליל, בהתאם להגדרתם לפי חוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"ב-1991 וחוק הרשות לפיתוח הגליל, התשנ"ג-1993.

20. משרד התחבורה והבטיחות בדרכים (להלן - התחבורה):

א. תכנון ופיתוח תשתיות תחבורתיות: להורות למשרד התחבורה להכין תכנית פיתוח תשתיות תחבורה ביישובי התוכנית וכן לנקוט בפעולות נוספות לשיפור תשתיות התחבורה העירונית ובכלל זה: כבישים עירוניים, כבישי טבעת, ביצוע תוכניות תמרור, חינוכי רכב כבד, כבישים חוצי יישובים וקידום תכנון סטטוטורי ומפורט, הכול ביישובי התוכנית. היקף התוכנית יעמוד על 537 מלש"ח, 277 מלש"ח מתקציב משרד התחבורה והבטיחות בדרכים ו-260

מלש"ח יוקצו מהמקורות האמורים בסעיף 28 וזאת בפריסה על פני השנים 2025-2029, כמפורט בטבלה שם.

ב. תחבורה ציבורית: להורות למשרד התחבורה לגבש תוכנית לפיתוח התחבורה הציבורית ביישובי ההחלטה, לרבות הסדרת התשתיות הנדרשות לתפעול התחבורה הציבורית כולל מסופים, תחנות קצה, תחנות עצירה לאוטובוסים. לצורך כך משרד התחבורה יקצה מתקציב סל פיתוח מסופים, על פי כללי ההקצאה הנהוגים לגביו, סך של 24 מלש"ח על פני השנים 2025-2029 בפריסה כאמור בסעיף 28. בכפוף להוראות חוק התקציב ניתן יהיה להעביר עודפים בין השנים.

21. משרד התיירות: משרד התיירות יפעל לפיתוח התיירות ביישובי התוכנית בהתאם לתוכנית שתגובש על ידי משרד התיירות ובתיאום עם הרשות ובכפוף לנהלים הקבועים במשרד התיירות. התכנית תתייחס לפיתוח תשתיות תיירות ציבוריות, אכסון מלונאי ושיווק, כולל הובלת המיתוג ופעולות לעידוד התיירות בשנים 2025-2029. היקף התכנית יעמוד על 30 מלש"ח, לצורך כך משרד התיירות יקצה מתקציבו סך של 15 מלש"ח ויוקצה לו סך של 15 מלש"ח נוספים מהמקורות האמורים בסעיף 28 בפריסה על פני השנים 2025-2029 כמפורט בטבלה שם.

22. משרד המורשת, מרכז המורשת הצירקסית בכפר כמא: להטיל על משרד המורשת להשלים את שיפוץ מרכז המורשת הצירקסית בכפר כמא (בית שאמי). לצורך כך יוקצה למשרד המורשת מהמקורות האמורים בסעיף 28 סך של 2 מלש"ח בפריסה על פני השנים 2025 עד 2026, כמפורט בטבלה שם תוך עיגון זכויות המדינה במבנה.

23. משרד האנרגיה והתשתיות: להנחות את משרד האנרגיה והתשתיות לפעול לקידום מעבר לאנרגיה מקיימת ביישובי התוכנית באמצעות קידום פרויקטים בתחום אנרגיה מקיימת ובכלל זה, בין היתר, פרויקטים להתייעלות באנרגיה, ייצור אנרגיה מתחדשת ואגירת אנרגיה. לצורך כך משרד האנרגיה והתשתיות יקצה מתקציבו סך של 5 מיליון ₪ בשנים 2025-2026, אשר יועבר לטובת פרויקטים ביישובי התכנית, בהתאם לקריטריונים והנחיות שיקבע משרד האנרגיה והתשתיות.

24. כללי:

א. המשרדים הכלולים בהחלטה זו יגישו למשרד ראש הממשלה ברבעון הראשון בכל שנה תכנית עבודה לביצוע חלקיהם כאמור

בהחלטה זו. כמו כן, ידווחו למשרד ראש הממשלה אחת לרבעון על ההתקדמות ביישום סעיפי ההחלטה שבאחריותם וזאת בהתאם לטופס הדיווח במצורף בנספח ב' בהחלטה זו.

ב. ועדת היגוי : להנחות את משרד ראש הממשלה להקים ועדת היגוי לליווי התוכנית בראשות המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה ושחבריה יהיו : מנהל הרשות, הממונה על התקציבים במשרד אוצר או מי מטעמו, החשב הכללי או מי מטעמו ונציגי המשרדים השותפים להחלטה זו. הוועדה תזמן דרך קבע נציג פורום רשויות התוכנית וכל גורם נוסף שתראה לנכון לזמנו.

תפקידי הוועדה וסמכויותיה יהיו כדלקמן :

1. במהלך הרבעון הראשון של כל שנה - ועדת ההיגוי תקבע מדדים ויעדים לכל אחד ממשרדי הממשלה שבהחלטת הממשלה וזאת במסגרת תוכנית העבודה השנתית שלו.

2. לדון בתוכניות העבודה ליישום החלטה זו ולאשרן. תכניות אלו יוגשו לוועדה על ידי המשרדים והיחידות הרלוונטיים.

3. לבצע פיקוח ומעקב אחר יישום החלטה זו.

4. לפעול להסרת חסמים בביצוע ההחלטה וזאת מבלי לגרוע מסמכויות משרדי הממשלה, מוסדות התכנון וגופים סטטוטוריים על פי דין.

5. ועדת ההיגוי תתכנס לפחות אחת לרבעון.

ג. על מנת להביא להגברת האמון של הציבור הדרוזי והצ'רקסי בפעילות משרדי הממשלה, הרשות תקדם אסטרטגיית מיתוג והסברה לפעילות משרדי הממשלה הנעשות מכוח החלטה זו (לוגו לתוכנית, שם לתוכנית ואסטרטגיית מיתוג ופרסום). הממשלה מנחה את משרדי הממשלה לשתף פעולה ולאמץ את המיתוג הייעודי שייקבע על ידי הרשות.

ד. יישום התקציבים שהוקצו לפי החלטה זו ייעשה בכפוף לכל דין, בפרט פעולות מסוג תקצוב, רכש או תמיכות אשר תבוצענה, בין השאר, בהתאם להנחיות החשב הכללי והיועצת המשפטית לממשלה וליתר הכללים הרלוונטיים בנושאים אלו, לרבות בעניין מניעת כפל מימון. יישום התקציבים בדרך של תמיכה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 ייעשה

במסגרת מבחני תמיכה כלליים בפעילות הנתמכת הנדונה, ככל שישנם.

ה. אופן חלוקת התקציבים, מיפוי הצרכים וגיבוש קולות קוראים הנגזרים מהחלטה זו יבוצעו בשיתוף עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים במשרד ראש הממשלה.

25. הרשות לפיתוח כלכלי-חברתי ביישובים הדרוזים והצ'רקסים:

א. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תהיה אחראית על תכלול התוכנית, ריכוזה ומעקב אחר יישומה על ידי משרדי הממשלה ורשויות התוכנית אל מול ועדת ההיגוי. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תרכז את עבודת ועדת ההיגוי.

ב. המנהלים הכלליים של משרדי הממשלה שהחלטה נוגעת לעניינם ימנו גורם מקצועי בכיר אשר ירכז את עבודת המשרד בכל הקשור לדיווח לרשות, לוועדת ההיגוי ולגיבוש תכנית העבודה ויישומה. גורם זה ידווח לרשות לפיתוח כלכלי חברתי בתוך 30 יום מקבלת החלטה זו על התקדמות תכנית העבודה במשרדו ועל חסמים, פערים או כשלים בביצועה וישתף פעולה באופן מלא עם הרשות. ריכוז התכנית על ידי הגורם המקצועי יבוצע אל מול הגורמים הממונים במשרדים ומול רשויות התוכנית הרלוונטיות והרשות, בהתאם לצורך ולסוג הפעילות שנקבעה.

ג. כתנאי למתן תקציבי ההחלטה, יישובי התכנית יתחייבו לדווח באופן ובתדירות הנדרשים וישתפו פעולה עם הרשות לפיתוח כלכלי חברתי בהתאם לנוהל דיווח שיפורסם על ידה. למימוש סעיף זה, ראש הרשות המקומית ימנה עובד בכיר מטעמו לביצוע האמור.

ד. הרשות לפיתוח כלכלי חברתי תפעל בשקיפות מרבית ותפרסם לציבור את מסגרת המדידה של התכנית ועדכונים על אודות סטטוס היישום ועמידה ביעדי ההחלטה.

ה. להנחות את משרד ראש הממשלה להקצות סך של 40 מלש"ח, 20 מלש"ח מתקציב משרד ראש הממשלה ו-20 מלש"ח מהמקורות האמורים בסעיף 28, בפריסה שווה על פני השנים 2025-2029 לצורך תקצוב הפעילות הייעודית של הרשות. פעילות זו כוללת בין היתר פרסום קולות קוראים, מיזמים משותפים, תכנון אסטרטגי, הסרת חסמים בלתי צפויים, קידום פרויקטים אזוריים, פיתוח קהילתי וחברתי ועוד. כמו כן, בהמשך להחלטות הממשלה מס' 550 מיום 24.10.2021 ו-3190 מיום 24.2.2008, להנחות את הרשות לפעול

מזכירות הממשלה

לגיבוש תוכנית פעולה מדידה לחיזוק תשתיות החוסן בחברה הדרונית והצ'רקסית, בדגש על העצמת ארגוני חברה אזרחית בתחום זה ובתחומים נוספים. תוכנית הפעולה תכלול הצגת תמונת מצב, אתגרים וחסמים בכל הקשור להעצמת ארגוני החברה האזרחית בחברה הדרונית והצ'רקסית ביחס לאוכלוסייה הכוללת וזאת בדגש על הגברת החוסן וההשתלבות בכל תחומי החיים. עוד תכלול התוכנית אמצעים וכיווני פעולה לצמצום הפערים שיזוהו.

26. אין באמור במנגנוני המעקב והבקרה הקבועים לעיל כדי לגרוע מתחולת סעיפים 154-158 לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 ביחס להטבות הניתנות מכוח פרק כ"ו לחוק האמור.

27. התקציב התוספתי של משרד האוצר שנועד בתחילה לטובת הרשות הלאומית לביטחון קהילתי יוקצה לסעיפים אחרים בתיאום בין משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר ובהתאם יעודכנו הטבלאות שלהלן.

28. בהתאם לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, לצורך יישום כלל הצעדים בהחלטה זו ולצורך מימון פעולה מאזנת כהגדרתה בסעיף 40א לחוק האמור, יוקצה סך של כ-3,346 מלש"ח, בפריסה על פני השנים 2025-2029 בהתאם לחלוקה שלהלן ולטבלה התקציבית המצורפת ולכשיאושר חוק התקציב השנתי לשנת 2025:

א. 1,000 מלש"ח הסכומים שיועדו בהצעת חוק התקציב לשנת 2025 להחלטות ממשלה לטובת האוכלוסייה הדרונית.

ב. 2,300 מלש"ח מתוך הסכומים שיועדו בהצעת חוק התקציב לשנת 2025 לטובת החלטות ממשלה בעניין רשויות מקומיות בשנים 2025-2029.

ג. 1,046 מלש"ח מתקציבי המשרדים המצוינים בהחלטה.

משרד	סעיף	סה"כ תקציב	משרדי	תוספתי	2025	2026	2027	2028	2029
ביטוי ושיכון	סבסוד הוצאות פיתוח תשתיות במכרזי קרקע לכווחות הביטחון	150		150	25	31	32	31	31
ביטוי ושיכון	פיתוח תשתיות במרקם הוותיק וחסרת חסמי תכנון	150		150	30	30	30	30	30

מזכירות הממשלה

							ופיתוח ומוסדות ציבור	
13	13	13	13	16	68		תכנון- האצת תכנון מפורט	בינוי ושיכון
1	1	1	1	1	5		מנהלי פרויקטים ויועצים	בינוי ושיכון
9.6	9.6	9.6	9.6	9.6	48		פיתוח ושדרוג שצ"פים במרקם הוותיק ובשכונות חדשות בישובי התוכנית והסרת חסמי תשתיות משמעותיים ואזוריים	בינוי ושיכון
16	16	16	16	16	80		תכנון ופיתוח תשתיות בתוכניות מפורטות מאושרות בקרקע פרטית/מעור בת	בינוי ושיכון
9	9	9	9	9	45		שיקום שכונות חברתי - גיל רך	בינוי ושיכון
5	5	5	5	5	0	25	חקר לשיקום שטחים פתוחים	רמ"י
8.4	8.4	8.4	8.4	8.4	42		תכנון- וועדת תכנון משותפת	מינהל התכנון
3	3	3	3	3	15		תכנון-תגבור מחלקות הנדסה ברשויות	מינהל התכנון
3	3	2	2	2	12		תכנון- קידום ותיקון והסרת חסמים בתוכניות מתאר	מינהל התכנון
1	1	1	1	1	5		תכנון- אישור תוכניות המצויות בטיפול	מינהל התכנון

מזכירות הממשלה

				3	3		3	תגבור וועדות המשנה	מינהל התכנון
1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	7.5		7.5	תכנון- צמצום פערי הרישום בתכניות קיימות ומאושרות	מפ"י
0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5		2.5	תכנון- מיפוי והכנת מפות דרכים ומספור מבנים לצורך השלמת מספור בתים	מפ"י
1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	7.5		7.5	הקמת תשתית גיאוגרפית טכנולוגית ביישובים	מפ"י
100	100	100	100	120	520	0	520	רשויות- צמצום פערים	הפנים
24	24	24	24	24	70	50	120	תגבור תקציב פיתוח	הפנים
18	18	18	18	18	50	40	90	העצמת רשויות	הפנים
7	7	7	7	7	25	10	35	רשויות- בתי עם ועלמין	הפנים
20	20	20	20	20	25	75	100	מועצה דתית	הפנים
7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	12	25	37	מועצה דתית- בתי תפילה וקבר יתרו	הפנים
54	54	54	54	54	170	100	270	חינוך פורמלי	חינוך
10	10	10	10	10	50	0	50	חינוך בלתי פורמלי	חינוך
3	3	3	3	3	15	0	15	הסעות	חינוך
16.6	16.6	16.6	16.6	16.6	65	18	83	תגבור שירותי רווחה	רווחה
20	20	20	20	20	50	50	100	פעילות תעסוקתית	עבודה
8	8	8	8	8	20	20	40	הרשות לביטחון קהילתי	בלי"מ
10	10	10	10	10	25	25	50	פעילות תרבות	תרבות וספורט

מזכירות הממשלה

2	2	2	2	2	5	5	10	פעילות ספורט	תרבות וספורט
10.8	10.8	10.8	10.8	10.8	27	27	54	הקמת מתקני ספורט ביישובי התכנית	תרבות וספורט
0	0	0	0	5	5	0	5	מרכז המורשת הדרוזית בניה	תרבות וספורט
4	4	4	4	4	10	10	20	מרכז המורשת הדרוזית הצטיידות	תרבות וספורט
0	0	0	1	1	2	0	2	מרכז המורשת לעדה הצ'רקסית - שיפוץ והשלמת בינוי	המורשת
1	1	1	1	1	0	5	5	יד לבנים	ביטחון
1	1	1	1	1	0	5	5	הכנה לקראת גיוס	ביטחון
1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	0	7.5	7.5	טיפול בחיילים משוחררים	ביטחון
	5	5	5	5	0	20	20	בית הלוחם הדרוזי	ביטחון
2	2	2	2	2	0	10	10	מרכז פיוקיה	מדע
1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	3	3	6	משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה	מדע
2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	8	4	12	רשות החדשנות	מדע
12.8	12.8	12.8	12.8	12.8	21	43	64	פרויקטים לשיפור הסביבה, קרן הניקיון ואקלים	הגנת הסביבה
10	10	10	10	10	25	25	50	חיזוק החקלאות והתשתיות החקלאיות	חקלאות
12	12	12	12	12	40	20	60	פיתוח אזורי תעשייה ותמיכה במנהלות באזורי תעשייה	כלכלה
2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	11	0	11	מסלול חוץ אנושי ייחודי חדש	כלכלה

מזכירות הממשלה

2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.5	8.5	11	תיעדוף במסלולי חוץ אנושי בתעשיות עתירת ידע	כלכלה
2.6	2.6	2.6	2.6	2.6	7	6	13	הגברת הפריון ויצור מתקדם	כלכלה
3.34	3.34	3.34	3.34	3.34	12.5	4.2	16.7	סיוע לעסקים קטנים ובינוניים ומינהלת מעסיקים	כלכלה
1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	8	0	8	הכשרות מקצועיות	כלכלה
0	0	0	0	0.5	0.5	0	0.5	הנגשת מידע	כלכלה
10	10	10	10	10	50	0	50	תקצוב משלים למבני ציבור	נגב-גליל
1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	0	8	8	מיתוג התיירות	נגב-גליל
10	10	10	10	10	0	50	50	מרכזי נעורים	נגב-גליל
5	5	5	5	5	25	0	25	פרויקטים כלכליים מניבים ברשויות	נגב-גליל
				1	0	1	1	בית הלוחם הדרוזי	נגב-גליל
2	2	2	2	2	5	5	10	מרכזי צעירים	נגב-גליל
4.8	4.8	4.8	4.8	4.8		24	24	תחבורה ציבורית	תחבורה
106.67	106.67	106.66	107	110	260	277	537	השקעות בתחבורה	תחבורה
6	6	6	6	6	15	15	30	פיתוח ענף התיירות ביישומי התכנית	תיירות
			2.5	2.5	0	5	5		אנרגיה
8	8	8	8	8	20	20	40	תקציב פעילות רשות	רה"מ
658.21	663.2	663.2	666.04	695.54	2,300	1,046	3,346		סחי"כ

29. יישום החלטה זו, על כל סעיפיה, כפוף לאישורו בכנסת של חוק
התקציב לשנת 2025.

עדיפות לאומית

בהתאם לפרק כ"ו לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן – החוק), בנושא עדיפות לאומית, השיקול המרכזי ביסוד החלטה זו הוא הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב לבין אזורים או יישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, כאמור בסעיף 151(ב)(5) לחוק.

נכון לסוף שנת 2024, האוכלוסייה הדרוזית בישראל בגליל ובכרמל מונה לפי נתוני הלמ"ס כ-152,000 איש. כל היישובים הדרוזיים בישראל נמצאים בצפון הארץ, אלו שבעניינם החלטה זו, נמצאים באזור גאוגרפי מובחן בגליל המערבי ובשני יישובים נוספים במחוז חיפה (דאלית אל כרמל ועוספיא).

לאוכלוסיות הדרוזיות והצ'רקסיות מאפיינים ייחודיים המבחינים בין לבין יתר המגזרים באוכלוסייה בישראל, הן מבחינת מאפייני האוכלוסייה והן מבחינת מאפייני היישובים.

הדרוזים בישראל הם עדה דתית סגורה. בשנת 1957 הוכרה העדה הדרוזית כעדה נבדלת הזכאית להקים מוסדות עדתיים עצמאיים, ובכלל זה בית דין דתי עצמאי, מועצה דתית עצמאית ועוד. היישובים הדרוזיים בגליל ובכרמל שואפים לאינטגרציה פוליטית חברתית במדינה ובחברה הישראלית, תוך שמירה על ייחודם הדתי והתרבותי.

הצ'רקסיים בישראל מתגוררים בשני כפרים, ריחניה וכפר כמא. אוכלוסייתם מונה כ-5000 איש. מוצאם של הצ'רקסיים מצפון הקווקז והם מוסלמים סונים אך אינם ערבים, והם דוברים שפה שנקראת אדיגה. מאפייני האוכלוסייה והיישובים הצ'רקסיים דומים במהותם לאלו של יישובי הדרוזים.

הדרוזים והצ'רקסיים חיים בקהילות סגורות השומרות בקנאות על תרבותן הייחודית, תוך התבדלות משאר האוכלוסייה, לרבות אוכלוסיית המיעוטים. ככלל, בני הקהילה מתחתנים בתוך הקהילה ונשארים לגור בתוך יישוביהם וממעטים לעבור למקומות אחרים וזאת מחשש לשלמות והישרדות הקהילה ועל מנת לאפשר לה להמשיך להתמודד עם השינויים שמתחוללים בעקבות תהליכי מודרניזציה שעוברות שתי הקהילות.

הן היישובים הדרוזים והן היישובים הצ'רקסיים סובלים מפערים במגוון תחומי החיים מול כלל יישובי הארץ, כפי שיפורט בהמשך.

על כן בהחלטה זו, הממשלה מחליטה לקבוע כי היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים המפורטים בנספח א' להחלטה, יהיו בעלי עדיפות לאומית בשנים 2025-2029, וכן לקבוע להם תכנית פיתוח לשנים 2025-2029.

כמו כן, התוכנית תעסוק בהמשך פיתוח קבר ית'רו אשר אינו שוכן בתחומי יישוב כלשהו וממוקם בתחום שיפוט המועצה האזורית גליל תחתון. קבר ית'רו נחשב למקום הקדוש ביותר לעדה הדרוזית בעולם וכבר בהחלטות מס' 959 מיום 10.6.20216 ומס' 716 מיום 28.11.2028 הוקצה תקציב מיוחד לפיתוחו, ובהחלטה זו נכלל סעיף 9(ו) להשלמת פיתוח המתחם כדי שישיר את בני העדה והמבקרים מהארץ ומהעולם.

כן נכללים בהחלטה כלי סיוע והטבות הניתנים לבני החברה הדרוזית והצ'רקסית שלא על בסיס גאוגרפי, בעניין שילובם במקומות עבודה, לרבות בשירות המדינה, וכן בעניין קבלת שירותים מהמועצה הדתית הדרוזית, וכן הטבות הניתנות לפרט בהתבסס על הצורך בפעולות ייעודיות לעידוד הגיוס לצה"ל והשלמתו של השירות הסדיר והשירות הלאומי.

התוכנית המוצעת כעת נועדה לתת מענה מקיף ליישובים הדרוזים והצ'רקסיים, תוך התמקדות במנועי צמיחה כלכליים, פיתוח ההון האנושי באמצעות חינוך והשכלה, פיתוח תשתיות תחבורה, פיתוח שירותים ציבוריים וחברתיים, חיזוק החוסן האזרחי, לשם פיתוחם העתידי של היישובים שבתכנית.

היישובים הדרוזיים ברמת הגולן נכללו בהחלטה מס' 1052 מיום 15 בדצמבר 2013 לשנים 2014-2017, בהחלטה מס' 717 מיום 28.11.2021, וכן ביישובים הדרוזים ברמת הגולן שהוכרו כבעלי עדיפות לאומית בהחלטת ממשלה אשר אושרה בממשלה במקביל להחלטה זו ואשר עניינה תכנית להעצמה ופיתוח כלכלי חברתי ביישובים הדרוזים ברמת הגולן לשנים 2025-2029 (להלן – יישובי התוכנית בהחלטה המקבילה).

יצוין כי ביום 7 באוקטובר 2023 החלה מתקפת טרור רצחנית מרצועת עזה שבמסגרתה חדרו מאות מחבלים ליישובים בדרום הארץ מהיבשה, מהאוויר ומהים וכן התבצע ירי מסיבי של אלפי רקטות לעבר שטח מדינת ישראל. במתקפת טרור זו נרצחו מאות רבות של אזרחים, לרבות אנשי כוחות הביטחון השונים, ונפצעו אלפים. בנוסף, למאות אזרחים וחיילים שנשבו על ידי ארגון הטרור חמאס והועברו לרצועת עזה.

נוכח האירועים האמורים, הכריז שר הביטחון, ביום 7 באוקטובר 2023 על מצב מיוחד בעורף בהתאם לסמכותו לפי סעיף 9ג(ב) לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951 ובהמשך לכך התקבלה החלטת וועדת השרים

לענייני ביטחון לאומי מספר ב/22 מיום 7.10.2023 בעניין נקיטה בפעולות צבאיות משמעותיות לפי סעיף 40(א) ו-40(א1) לחוק-יסוד: הממשלה.

אירועים אלה השפיעו על כלל תושבי מדינת ישראל והרשויות המקומיות, ובתוך כך באופן משמעותי על היישובים הדרוזיים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל וביישובים הדרוזיים ברמת הגולן. חלק נרחב מהישובים הדרוזיים נמצאים באזור הצפון ומושפעים באופן ישיר מהאירועים. כמו כן, היישובים חורפיש, בית ג'ן, פקיעין, כסרא-סמיע, ינוח-ג'ת נכללים בתוספת הרביעית לתקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נוק מלחמה ונזק עקיף) (חרבות ברזל) (הוראת שעה), תשפ"ד – 2023, המתייחסת להגדרת אזור מיוחד, אזור שנפגע בחודשים מאי ויוני, אזור שנפגע בחודשים יולי ואוגוסט ואזור שנפגע בחודשים ספטמבר ואוקטובר 2024.

מאפיינים דמוגרפיים

לפי נתוני הלמ"ס בתחילת שנת 2024, מנתה האוכלוסייה הדרוזית בישראל כ- 152,000 איש (כולל ברמה"ג) ועוד כ- 5000 אזרחים צ'רקסיים. כאשר כלל האוכלוסייה ביישובים הדרוזיים והצ'רקסית בגליל ובכרמל עומדת על כ- 127,000 איש המהווים 1.6% מכלל אוכלוסיית המדינה. מס' משקי הבית עומד על 42,000 המהווים 1.5% מכלל משקי הבית בישראל.

במהלך העשור האחרון ירד שיעור הגידול באוכלוסייה הדרוזית בהדרגה: בשנת 2010 היה שיעור הגידול, 1.7% בשנת 2015 – 1.4%, 1.2% בשנת 2021 ובשנת 2022 הוא הגיע ל 1.2%. שיעור זה נמוך מזה של האוכלוסייה המוסלמית (2.2%) ומזה של האוכלוסייה היהודית (1.7%), אך גבוה מקצב הגידול של אוכלוסיית הנוצרים הערבים (0.7%).

לפי דו"ח גודל משק בית ממוצע לפי דת של הלמ"ס לשנת 2023, גודל משק בית ממוצע היה 3.19 ברמה הארצית. במשפחות הדרוזיות עמד על 3.77, מספר זה נמוך בהשוואה למשפחות המוסלמיות (4.3) וגבוה מהמשפחות היהודיות (3.03), ומהמשפחות הנוצריות (2.87).

בשנת 2023, מספר הילדים הממוצע עד גיל 17 במשפחות הדרוזיות עם ילדים עד גיל זה הוא 2.00, נמוך בהשוואה למשפחות המוסלמיות (2.59) ולמשפחות היהודיות (2.46), וגבוה מהמשפחות הנוצריות (1.80).

במהלך שנת 2022 נולדו בישראל 2,186 ילודים לנשים דרוזיות (2,339 ב-2021), כ- 1.2% מכלל היילודים שנולדו בישראל בשנה זו (פחות מחלקם באוכלוסייה שעמד על 1.6%). נתונים אלה משקפים את המגמה של הירידה בפריין שמאפיינת את החברה הדרוזית בשנים האחרונות.

לפי נתוני הלמ"ס לשיעורי פרייון כולל עולה כי רמת הפרייון של נשים דרוזיות המשיכה לרדת בעשור האחרון אל מתחת לשיעור התחלופה הנדרש לשמירה על גודל האוכלוסייה – בשנת 2023 1.75 ילדים לאישה.

על פי קובץ מידע שפרסמה הלמ"ס באפריל 2024 לקראת חג נביא שועיב, סיכום פעילות בתי הדין הדתיים הדרוזים שפורסם באתר בתי הדין באפריל 2024, כמו גם מחקר שערכה חברת KPMG לבקשת הרשות בשנים 2021-2023 בחברה הדרוזית ניכרת תופעה של עלייה בגילאי הצעירים הרווקים אחוז הרווקים בקרב הגברים הדרוזים בגילים 25-29 עלה מ-41% בשנת 1997 ל-69.8% בשנת 2020. באותן שנים עלה אחוז הרווקות בקרב הנשים הדרוזיות בגילאים 20-24 מ-49% ל-76%. אחוז הרווקים בקרב הגברים הדרוזים בגילאים 40-44 עלה מ-3% בשנת 1997 ל-8% בשנת 2020. באותן שנים אחוז הרווקות בקרב הנשים הדרוזיות באותם גילאים לא השתנה ונותר (10%). אחד ההסברים הבולטים לתופעות של הירידה בפרייון, העלייה בגילאי הרווקים והרווקות והעלייה בשיעור הגירושין הוא מחסור שהלך וגבר עם השנים בפתרונות דיור זמינים שגורמים לאוכלוסייה לדחות את הנישואין, שכן כי בתרבות הדרוזית מקובל להתחתן רק לאחר שבונים בית.

85% מהמשפחות הדרוזיות הן בעלות מבנה מסורתי. המשמעות של מבנה זה היא שנשים לרוב משולבות פחות בשוק התעסוקה, עקב הקושי מצד אחד במציאת מקום תעסוקה בקרבת מקום מגוריהן, ומצד שני הקושי שלהן להתנייד הן בגלל מחסור בתשתיות תחבורה ציבורית מספקות והן מכיוון שדרוזים המקפידים על אורח חיים דתי נוהגים לפי איסור דתי המונע מנשים דרוזיות לנהוג.

בסוף שנת 2022 אחוז הילדים בני 0-14 באוכלוסייה הדרוזית (23.8%) נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית (27.5%) ושל האוכלוסייה המוסלמית ((32.3%), אך גבוה מזה של אוכלוסיית הנוצרים הערבים (20.6%).

כאשר שיעור בני 65 ומעלה בקרב בני העדה הדרוזית עומד כיום על 7.3%, גבוה מזה של האוכלוסייה המוסלמית (4.7%) אך נמוך מזה של האוכלוסייה היהודית (14.5%) ושל אוכלוסיית הנוצרים הערבים (12.2%). לפי בחינה שערכה חברת KPMG לבקשת הרשות – אחוז בני 65 ומעלה יעמוד בשנת 2035 על 13% בדומה לממוצע הארצי.

נתונים אלו מעידים על כך שהחברה הדרוזית נמצאת בשלבי מעבר מאוכלוסייה צעירה לאוכלוסייה מתבגרת ומזדקנת שמחייב כבר היום להיערך לשינוי המגמה הזו על כל ההשלכות של השינוי הזה.

מאפיינים גאוגרפיים

מנתוני הלמ"ס עולה כי כ-90% מהדרוזים גרו בסוף 2023 ביישובים דרוזיים (בהם למעלה מ-50% מהתושבים הם דרוזים), כ-8.9% ביישובים ערביים וכ-1.5% ביישובים יהודיים ומעורבים.

כאמור לעיל, החלטת הממשלה עוסקת בתושבים המתגוררים ב-16 יישובים דרוזיים בגליל ובכרמל וב-2 יישובים צ'רקסיים. ב-10 יישובים מתוכם שיעור הדרוזים עולה על 95%.

כאמור, בחברה הדרוזית התושבים על פי רוב, לא עוזבים את יישוביהם ואין כמעט הגירה לערים. הצעירים ממשיכים לקיים את אורח חייהם בתוך המשפחה והישוב. בהקשר זה יצוין כי מאז שנת 1948 לא הוקמו יישובים חדשים לאוכלוסייה הדרוזית, על כך יפורט בהמשך ביחס לעבודת המטה להקמת יישוב דרוזי חדש.

מדד הפריפריאליות נערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כשקלול של שני מרכיבים: נגישות פוטנציאלית שמבטאת את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב זה מהווה שני שלישים ממשקל המדד; קרבה לגבול מחוז תל אביב, שמבטאת את המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה את המרכז הכלכלי והעסקי של המדינה, מרכיב זה מהווה שליש ממשקל המדד. רוב היישובים בהחלטה זו מדורגים נמוך גם בדירוג הפריפריאליות של הלמ"ס ארבעה יישובים נמצאים במעמד 4, שמונה יישובים במעמד 3, שלושה יישובים במעמד 2 ויישוב אחד במעמד 1.

הפריפריאליות באה לידי ביטוי ישיר גם במרחק היישובים הדרוזים והצ'רקסיים מהמטרופולין הקרוב אליהם, העיר חיפה, המעצים את הקושי של תושביה במציאת פתרונות תעסוקה בכלל ותעסוקה מגוונת בפרט וכן משליך על יכולתם לצרוך שירותים שונים, ובכלל זה שירותי תרבות ופנאי.

בהחלטת הממשלה מספר 919 של הממשלה מיום 10.09.2023, לעניין הגדרת יישובים ואזורים בעלי עדיפות לאומית (להלן – החלטת העדיפות הלאומית), נכללים היישובים הדרוזים והצ'רקסיים בנפות הפריפריה הגאוגרפית המוגדרות כאזור עדיפות לאומית, למעט היישובים עוספיא ודאליית אל כרמל.

בהקשר זה יצוין כי לפי המפורט בפרק העדיפות הלאומית להחלטה 919, עפ"י הנתונים הסטטיסטיים קיים מתאם בין פריפריאליות גיאוגרפית לבין פערים כלכליים-חברתיים כפי שהם נמדדים במדד החברתי-כלכלי של הלמ"ס. ואכן, המדד מביא בחשבון, ככלל, את הצורך בצמצום פערים בין

האזור או הישוב לבין אזורים או ישובים אחרים או בין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או הישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות, זאת הואיל ומדד הפריפריאליות, מעצם הגדרתו ומרכיביו, מבטא את הפערים הקיימים בין אזורים וישובים שונים בארץ בקרבתם למחוז ת"א ולריכוזי אוכלוסייה.

חינוך

בניגוד להובלה בשיעור הזכאות לבגרות בחברה הדרוזית לאורך השנים, אשר בשנת תשפ"ב (2021-2022) עמד על 91.6% לעומת 75.6% במגזר הערבי ו-77.2% במגזר היהודי, התמונה שונה בתכלית כשמדובר בשיפור באחוזי תעודות הבגרות המצטיינות, כאשר בתשע"ח (2017-18) עמד אחוז תעודות הבגרות המצטיינות בעדה הדרוזית על 6.5% לעומת 8.2% ברמה הארצית והפער נשמר גם בשנת תשפ"ב (2021-22) כאשר אחוז תעודות הבגרות המצטיינות בקרב התלמידים הדרוזים עמד על 9.39% לעומת 13.5% ברמה הארצית- 4.78% בקרב הבנים ו- 13.76% בקרב הבנות. הדבר מעיד, מצד אחד, על השיפור הודות למעורבות הממשלתית אך מצד שני – על הצורך בשימור המצב הקיים והגברת המאמצים לשיפור התוצאות וזאת במטרה לצמצם את הפער בתעודות בגרות מצטיינות בין החברה הדרוזית לקיים ברמה בארצית נתון אשר בתורו יגדיל את שיעור בוגרי האקדמיה בקרב בני העדה הדרוזית והצ'רקסית.

יצוין כי רוב מוחלט של הצעירים הדרוזים מתגייסים לשלוש שנים לפחות (מעל 80% מתגייסים), ודוחים עקב כך לימודים אקדמאיים וכניסה לשוק העבודה. הדבר גורם להם לנחיתות מובנית מול אוכלוסיות מיעוטיות אחרות בהתמודדותם לאחר מכן בשוק העבודה, בין אם במגזר הפרטי ובין אם במגזר הציבורי, בין היתר בגלל אובדן השנים ובגלל הפער בניסיון מקצועי שמתרחב לאורך השנים אל מול מועמדים אחרים.

בשנת תשפ"ב (2021-22), 43.5% מהתלמידים הדרוזים המשיכו ללימודי תואר ראשון בתוך 8 שנים מסיום התיכון, לעומת 34.6% בלבד מתוך כלל מסיימי התיכון בחינוך הערבי, כשבחלוקה מגדרית, 26.3% בלבד מהגברים הדרוזים המשיכו ללימודי תואר ראשון בתוך 8 שנים מסיום התיכון, לעומת 59.3% מהנשים הדרוזיות.

יחד עם זאת, הודות לעלייה בנתוני הבגרות בעקבות ההשקעה הממשלתית בתכניות הרב שנתיות אותם ביצעה הממשלה לאורך השנים בשנים האחרונות, ניכרת עלייה הן בכמות הצעירים הדרוזים שממשיכים ללימודי תואר ראשון והן בכמות שממשיכה לעשות זאת במסגרת האוניברסיטאית.

שיעור המתקבלים ללימודים אקדמאיים בשמונה השנים האחרונות עומד על 30% בקרב בני העדה הדרוזית לעומת 39% ברמה הארצית. שיעור

הנושרים מאקדמיה בקרב הצעירים הדרוזים עומד על 17% לעומת 11% ברמה הארצית.

בשנת תשפ"ג (2022/23) למדו 5.9 אלף סטודנטים דרוזים בכל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל (לא כולל סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה). בהשוואה לשנה הקודמת (תשפ"ב – 2021/22) ירד מספרם ב-0.2%. לשם השוואה, מספרם של כלל הסטודנטים הערבים עלה ב-2.2%. כאשר במהלך השנים גדל מספר הסטודנטים הדרוזים פי 3.5 מאז שנת תש"ס (1999/00) שבה עמד מספרם על 1.6 אלף סטודנטים. מספרם של כלל הסטודנטים הערבים עלה בתקופה זו פי 4.1 ושל כלל הסטודנטים עלה פי 1.7.

בתשפ"ג סיכויי הכניסה להשכלה גבוהה בקרב הדרוזים עמדה על 43%, דומה לאחוז בקרב היהודים (43.7%) פחות מהנוצרים (52.9%) אך גבוה מהמוסלמים (29.2%). כאשר אחוז הדרוזים מתוך כלל הסטודנטים שלמדו בשנת תשפ"ג באוניברסיטאות בישראל עמד על 1.8% ובמכללות עמד על 2.3%. בראיה מגדרית, הסיכוי בקרב הנשים הדרוזיות עומדת על 55.1% לעומת 31.2% בקרב הגברים.

בראיה כללית של התחום האקדמי עדיין קיימים פערים משמעותיים בין המגזר הדרוזי לבין מגזרים אחרים.

בשנת 2022 שיעור בעלי התארים האקדמיים בגיל 35-55 בקרב היישובים הדרוזים היה 12.9%, לעומת 23.93% ביישובים הנוצרים ו-12.12% ביישובים המוסלמים ו-29.9% באוכלוסייה הכללית, ושיעור הסטודנטים מקרב בני גיל 20-25 בקרב היישובים הדרוזים היה 16.64% לעומת 24.85% ביישובים הנוצרים ו-14.39% ביישובים המוסלמים ו-15% באוכלוסייה הכללית.

קבוצת הגיל 20-24 היא קבוצת הגיל המייצגת את הסטודנטים לתואר ראשון שהוא התואר הנפוץ ביותר. בחלקם היחסי של הסטודנטים הדרוזים בני 20-24 מתוך כלל הדרוזים בגילאים אלו חלה ירידה מ-20.7% בתשפ"ב (2021/22) ל-20.0% בתשפ"ג (2022/23). לעומת זאת, בחלקם של כלל הסטודנטים הערבים בני 20-24 מתוך הערבים באותם גילים חלה עלייה מ-16.3% בתשפ"ב ל-16.9% בתשפ"ג.

בשנת תשפ"ב 2021/22 היה שיעור הסטודנטים הדרוזים בקרב הלומדים לתואר שני היה שווה ליחס שלהם באוכלוסייה 1.6% בעוד בקרב היהודים והנוצרים הוא גבוה יותר, 86% ו-2.2% בהתאמה.

כאשר הפער גדל בקרב הסטודנטים הלומדים לתואר שלישי, בעוד שיעור הסטודנטים הדרוזי נמוך משמעותית מיחסם באוכלוסייה 0.9%, בקרב היהודים והנוצרים הוא גבוה יותר, 88.1% ו-2.3% בהתאמה.

מתוך כלל הסטודנטים הדרוזים בשנת תשפ"ג - 73.2% למדו לקראת תואר ראשון, 21.4% – לקראת תואר שני, 1.6% – לקראת תואר שלישי ו-3.9% לקראת תעודת הוראה או תעודה אקדמית אחרת.

בראיה מגדרית, בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) אחוז הנשים בקרב הסטודנטים הדרוזים לתואר ראשון (63%) היה נמוך מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הערבים (67.7%) וגבוה מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הסטודנטים (57.8%). גם בקרב הסטודנטים הדרוזים לתואר שני אחוז הנשים (67.6%) היה נמוך מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הערבים (75.6%) וגבוה מאחוז הסטודנטיות בקרב כלל הסטודנטים (64.3%).

לפי הלמ"ס, בשנת הלימודים תשפ"ג (2022/23) מספרם של אנשי סגל אקדמי דרוזים במוסדות להשכלה הגבוהה היה 185 (0.5%) מתוכם 52 נמנים על הסגל הבכיר לעומת 175 (0.51%) בשנת הלימודים תשפ"ב (2021/22) שמתוכם 51 נמנים על הסגל הבכיר, גידול של 0.1%. גם שיעורם של אנשי סגל ערבים באוניברסיטאות עלה מ-5.3% ל-5.4%.

תעסוקה

מיקומם הגיאוגרפי של יישובי הדרוזים והצירקסיים, ומאפיינים חברתיים האופייניים לאוכלוסייה זו, משפיעים על הגיוון התעסוקתי בהם, ענפי התעסוקה בהם, על שיעור העצמאים הגדול, על יכולת ההשתכרות של העובדים השכירים ועל פיריון העבודה.

לפי נתוני הלמ"ס בשנת 2023 שיעור המועסקים בחברה הדרוזית עמד על כ-65.5 אלף דרוזים שהוא כ-54.9% לעומת 46% בקרב המוסלמים 60.7% בקרב הנוצרים ו 62.7% בקרב האוכלוסייה הכללית. כמו כן, 83.8% ממשקי הבית של הדרוזים היו משקי בית עם מועסקים, גבוה מהאחוז הכללי באוכלוסייה הכללית שעומד על 79%, בקרב המוסלמים (79.3%) ומהאחוז בקרב הנוצרים הערבי (77.7%).

יש לציין כי מספר השכירים המועסקים בענפי ההיי-טק בשנת 2022 עמד על כ-321 אלף עובדים המהווים כ-9.2% מהעובדים במשק. מתוכם, פחות מ-7,000 עובדים הינם מבני המיעוטים כולל דרוזים וצירקסיים (פחות מ-2.5%). מספר חברות ההזניק בישראל עולה על 5,000 אך בחברה הדרוזית והצירקסית כמעט ואין חברות כאלה.

בשנים 2012 עד 2015, טרם יישום החלטת הממשלה מס' 959, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה ירד מ- 44% ל 41% לעומת עלייה של 7% באוכלוסיית הנשים הכללית (מ- 69% ל- 76%). בשנים 2016 עד 2019, תקופת יישום החלטה 959, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה עלה ב-11%, מ- 41% בשנת 2015 עד 52% בשנת 2019, לעומת עלייה של 3% באוכלוסיית הנשים הכללית בתקופה המקבילה. כלומר, באופן יחסי חל שיפור בשיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בתקופת יישום ההחלטה הנ"ל.

בשנים 2020 עד 2023, בתקופת יישום החלטות 4798 ו- 716, שיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בשוק התעסוקה עלה בשיעור של- 8%, מ 51% בשנת 2020 ל 59% בשנת 2023, לעומת עלייה של 1% בקרב נשים ברמה הארצית, מ 78% בשנת 2020 ל 79% בשנת 2023. כלומר, באופן יחסי חל שיפור בשיעור ההשתתפות של נשים דרוזיות בתקופת יישום ההחלטות הנ"ל.

אצל הדרוזים, יש פער גדול בין שיעור התעסוקה של גברים 71% לבין זה של הנשים 41%.

מנתוני השכר של עובדים דרוזים בהשוואה למוצג הארצי ניתן לראות את הדברים הבאים: בשנים 2016 עד 2018, בתקופת יישום החלטה מס' 959, השכר הממוצע של גברים דרוזים עלה ב-15.4%, לעומת עלייה של 9% בכלל הגברים. כלומר, באופן יחסי, שכר גברים דרוזים עלה בקצב מהיר יותר בתקופת יישום התוכנית.

כאשר השכר הממוצע של נשים דרוזים באותה תקופה עלה ב-16.9%, לעומת עלייה של 11.4% בכלל הנשים. כלומר, באופן יחסי, שכר נשים דרוזיות עלה בקצב מהיר יותר בתקופת יישום התוכנית.

בשנת 2019 השכר הממוצע של גברים ביישובים הדרוזים הנכללים בהחלטת הממשלה היה 9,366 ש"ח, נמוך בכ-26% משכר הגברים הממוצע ביישובים היהודיים וגבוה ב 16% מהגברים במגזר הערבי. לעומתם, השכר הממוצע של נשים ביישובים הדרוזים הנכללים בהחלטת הממשלה היה 4,828 ש"ח, נמוך ב-42% משכר הנשים הארצי.

מאפיינים תכנוניים ומוניציפליים

הרשויות הדרוזיות והצ'רקסיות נמצאות במעמד סוציאקונומי בין 3 עד 5 (מלבד כפר כמא שנמצאת במעמד 6). כמפורט לעיל, כלל היישובים מדורגים במעמד נמוך גם במדד הפריפריאליות כאשר ארבעה יישובים נמצאים

מזכירות הממשלה

במעמד 4, שמונה יישובים במדד 3, שלושה יישובים במדד 2 ויישוב אחד במדד 1.

הרשויות המקומיות הדרוזיות והצירקסיות נמצאות בקשיים כלכליים ותפקודיים מתמשכים בשל העדר מקורות הכנסה מתעשייה, משירותים וממסחר, שיעור ההכנסות העצמיות של הרשויות נמוך, כמפורט מטה, והן נסמכות באופן משמעותי על סיוע מהמדינה. בהמשך לכך, ל- 11 רשויות מתוך 14 הרשויות הכלולות בהחלטה מונה חשב מלווה.

בשנת 2022 סך ההכנסות העצמיות לנפש של הרשויות המקומיות הדרוזיות עומד על 2,086 ש"ח לעומת 4,699 ש"ח במגזר הכללי ואף נמוך יותר בהשוואה למגזר היהודי העומד על 5,212 ש"ח. ממוצע שיעור ההכנסות העצמיות בתקציב המועצות הדרוזיות והצירקסיות עומד על 28.2% לעומת 46.2% ארצי.

בשנת 2022 ההכנסות מארנונה למגורים פר תושב עמד על 0.825 אש"ח ביישובים דרוזים לעומת 1.511 אש"ח ביישובים היהודיים ו- 1.376 אש"ח ברמה הארצית (פער של כ 50%).

בשנת 2022, שטחי התעשייה ברשויות הדרוזיות והצירקסיות עמד על 4.66 מ"ר לנפש לעומת 9.05 מ"ר במגזר הכללי ו- 9.87 מ"ר במגזר היהודי (פער של מעל 50%).

בשנת 2022 ההכנסות מארנונה לא למגורים פר תושב עמד על 0.259 אש"ח לתושב ביישובים דרוזים לעומת 1.837 אש"ח ביישובים היהודיים ו- 1.613 אש"ח ברמה הארצית (פער של כ 83%).

בשנת 2022 אחוז הכנסות הגבייה מארנונה שלא למגורים מסך ההכנסות העצמיות עמד על 12.4% ברשויות הדרוזיות לעומת 1.16% ברשויות הערביות ו- 35.23% ברשויות היהודיות.

בשנת 2022 אחוז הכנסות הגבייה מארנונה שלא למגורים מסך ההכנסות הכולל עמד על 3.64% ברשויות הדרוזיות לעומת 4.1% ברשויות הערביות ו- 21.48% ברשויות היהודיות.

נתונים אלה מעידים על כך שביישובים הדרוזיים קיים מחסור באזורי תעשייה ומסחר, המהווים פוטנציאל בהגדלת שיעור התעסוקה, כמו כן הרשויות האלה לא נהנות מהכנסות עצמיות בדמות ארנונה עסקית שיכולות לשפר את מצבן הכלכלי.

הגירעון המצטבר לנפש ברשויות הדרוזיות עומד על 0.155 אש"ח לעומת 0.269 אש"ח לתושב ברמה הארצית, מה שמעיד שההתנהלות הרשויות

הדרוזיות בכל הקשור לתקציב השוטף היא טובה יחסית לרשויות אחרות. לשם השוואה במגזר הערבי הנתון עומד על 0.4 אש"ח לתושב ובמגזר היהודי 0.25 אש"ח.

בנוסף לעיל, עקב המציאות הטופוגרפית של היישובים הדרוזים, הנמצאים ברובם באזורים הרריים ובתוך שמורות טבע, מוטלות עליהם מגבלות חמורות בכל תחומי הבינוי והפיתוח. כמו כן, בשל הטופוגרפיה המיוחדת, עלויות הפיתוח של הקרקע ביישובי התכנית גבוהות במידה ניכרת מהממוצע הארצי. הבעיה המרכזית המעכבת את ההתפתחות היישובים ואשר משליכה במישרין על חיי התושבים היא חוסר זמינות בקרקעות לבניה ועלויות הפיתוח הגדולות. חוסר הזמינות בקרקעות וקשיים בקידום תכניות תכנון ובניה המאפשרות בניה למגורים הובילו לכך שלא ניתן מענה לקצב הגידול של האוכלוסייה בעשורים האחרונים דבר אשר, בשל העובדה שעל פי המסורת הדרוזים והצ'רקסיים אינם יכולים להתחתן כל עוד לא בנו בית, משפיע בתורו על אחוז וגילאי המתחתנים כפי שפורט לעיל. כך לפי נתוני צה"ל, בין השנים 2018-2024 השתחררו משירות צבאי יותר מ-3600 חיילים דרוזים וצ'רקסיים. בתקופה זו שווקו 829 יחידות דיור בלבד ואף זאת לא בכל היישובים.

רווחה

כפי שצוין לעיל רוב הרשויות הדרוזיות והצ'רקסיות נמצאות במעמד סוציאקונומי נמוך, כאשר ארבעה יישובים נמצאים במעמד 3, שלושה יישובים במדד 4, שמונה יישובים במדד 5 ויישוב אחד במדד 6. זה בא לידי ביטוי בעוני ובצריכה מוגברת של שירותי רווחה גם במבט לאומי:

בשנת 2022 24.1 אלף דרוזים היו רשומים במחלקות לשירותים חברתיים במשרד הרווחה והביטחון החברתי. שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים בקרב הדרוזים היה גבוה משמעותית משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה - באוכלוסייה הדרוזית הוא עמד על 161.5 ל-1,000 נפש ובקרב כלל האוכלוסייה על 118.2 ל-1,000 נפש.

בהסתכלות פר קבוצת אוכלוסייה – שיעור הרשומים בקרב הדרוזים היה גבוה יותר משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה בקבוצת הגיל 25-64 (44.2% לעומת 34.2% בהתאמה) ובקבוצת הגיל 65-74 (7.2% לעומת 5.2% בהתאמה). לעומת זאת, שיעור הרשומים בקרב הדרוזים היה נמוך משיעור הרשומים בכלל האוכלוסייה בקבוצות הגיל: 0-14, 15-24 ו-75 ומעלה.

שיעור הרשומים במחלקות לשירותים חברתיים בחברה הדרוזית בני 15 ומעלה בקרב נשואים עמד על 56.3% ובקרב רווקים 29.8% לעומת 42.5% ו-35.9% בהתאמה בחברה הכללית.

מתוך הדרוזים הרשומים, 14.7 אלף הוגדרו כבעלי נזקקות מוגדרת ((60.9%). שיעורם בקרב כלל האוכלוסייה הדרוזית עמד על 98.4 ל 1,000-נפש, והוא היה גבוה באופן משמעותי מהשיעור בקרב כלל אוכלוסיית ישראל (64.2 ל-1000 נפש).

תחולת העוני של ילדים דרוזים עמדה על כ-24% לעומת 21% מהילדים היהודים ו-13% בקרב יהודים לא חרדים. תחולת העוני של משפחות דרוזיות הייתה גבוהה אף היא כך ש-19% מהמשפחות הדרוזיות נמצאו מתחת לקו העוני לעומת 16% מהמשפחות היהודיות ו-12% בקרב משפחות לא חרדיות.

בשנת 2022 היו במרשם אנשים עם מוגבלות כ-1.096 אלף אנשים עם מוגבלות, ומהם כ-891.1 אלף יהודים ואחרים וכ-204.7 אלף ערבים – מתוכם כ-20.4 אלף דרוזים. מרשם זה, כולל גם נתונים על נכי צה"ל מאגף השיקום במשרד הביטחון. מתוך 67.4 אלף נכי צה"ל (ב-2022), 3.4 אלף (5.0%) הם דרוזים.

שיעור נכי צה"ל בקרב דרוזים בני 18 ומעלה היה 31.7 ל-1,000 נפש, גבוה באופן ניכר מהשיעור בקרב יהודים ואחרים בני 18 ומעלה ((11.9 ל-1,000 נפש). פער משמעותי נמצא גם בקרב הגברים הדרוזים לעומת הגברים היהודים והאחרים (62.6 לעומת 22.5 ל-1,000 נפש, בהתאמה). כלומר, 1 מכל 16 גברים דרוזים בני 18 ומעלה הוא נכה צה"ל, לעומת 1 מכל 44.4 גברים יהודים ואחרים בני 18 ומעלה.

בהתבסס על מחקר שנערך על ידי אוניברסיטת חיפה, לחיים באזור מלחמה השפעות פסיכולוגיות קשות על אנשים כולל ילדים, בני נוער וגיל שלישי. בתוך כך פחד, חרדה, הפרעת דחק פוסט טראומטית (PTSD) ובעיות נפשיות אחרות עלולות להתעורר עקב חשיפה לאלימות ואירועים טראומטיים. קשיים ולחצים אלה יכולים להיות השפעות ארוכות טווח על יחידים וקהילות, הדורשים תמיכה וסיוע במהלך ואחרי זמנים של סכסוך. כבר עתה, האירועים יחד עם הקושי בהפעלת מסגרות כאלה ואחרות בעת חירום גורם לגידול ניכר בתופעות שליליות הקשורות לוונדליזם, אלקוהוליזם, בריוניות והפרעות נפשיות ואחרות. כמפורט לעיל, חלק נרחב מהישובים הדרוזים נמצאים באזור הצפון ומושפעים באופן ישיר מאירועי מלחמת חרבות ברזל.

בנוסף יצוין כי תושבי היישובים הדרוזים והצ'רקסיים התגייסו למאמץ המלחמתי כמשרתים בכוחות הביטחון השונים כאשר מספרם הוערך בשיא המלחמה בכ-11,000 משרתים מתוך אוכלוסייה של 150,000 איש. בהקשר זה יצוין כי עבור דרוזים המקפידים על אורח חיים דתי הדבר גם מוביל להגבלות על קרובות המשפחה של אותם משרתים מאחר ויש איסור דתי המונע מנשים דרוזיות לנהוג.

יש לציין שבמלחמת "חרבות ברזל" נפלו 10 חללים מבני העדה הדרוזית, בנוסף לעשרות פצועים בדרגות שונות.

משיח עם גורמי המקצוע במשרד הרווחה והביטחון החברתי עולה כי נוכח המצב בכלל רשויות התוכנית חל גידול משמעותי במספר המשפחות הנזקקות לשירותי הרווחה, במספר הילדים הנזקקים לטיפולים בין היתר לאור המצב המשברי הכפול מחד השפעות מלחמת חרבות ברזל לצד היעדרות מתמשכת של דמות אב לאור שירותי מילואים או חלילה פגיעה בגוף ובנפש.

בשנת 2021 שיעור העומדים לדין בקרב האוכלוסייה הדרוזית עמד על כ-329 ל-100,000 נפש. שיעור זה גבוה מהשיעור בקרב כלל תושבי ישראל שאינם דרוזים (כ-312 ל-100,000 נפש). שיעור העומדים לדין בקרב הגברים הדרוזים עמד על כ-630 ל-100,000 נפש, לעומת כ-583 ל-100,000 נפש בקרב כלל הגברים תושבי ישראל שאינם דרוזים. הנחת המוצא היא כי פערים חברתיים הם אחד הגורמים העיקריים להידרדרות לפשיעה.

עדיפות לאומית לעניין סעיף סבסוד הוצאות פיתוח תשתיות במכרזי קרקע ליוצאי כוחות הביטחון בני מיעוטים.

כמפורט לעיל, היישובים הדרוזים והצ'רקסיים בגליל ובכרמל, כמו גם היישובים הדרוזיים ברמת הגולן בעלי מאפיינים ייחודיים. ביישובים האמורים קיימת מצוקת דיור, כך שהביקוש לדיור עולה על ההיצע הקיים. אחד הנתונים המעביבים על התפתחותו של שוק דיור ביישובי הדרוזים והצ'רקסיים הוא המחסור בקרקעות מדינה בתחומן, שכן המקרקעין ביישובי התכנית הוא בחלקו הארי קרקע פרטית. בנוסף לכך, חלק עיקרי מהקרקעות אינן מוסדרות ועל כן יש קושי בקידום הליכי תכנון ורישוי. באשר לקרקעות בבעלות פרטית, שאחוז ניכר מהן הינם גם מתחמים של קרקעות מרובות בעלים, רמת הסחירות בהן נמוכה וכמעט שלא מתקיימות בהן עסקאות מכר זאת, נוכח מאפייני החברה הדרוזית והצ'רקסית כחברה מסורתית, שבה הקמת בית מהווה תנאי לנישואין, והמשפחות שיש קרקע בבעלותן מנצלות אותה לצרכי המשפחה ובהתאם לקצב התפתחותה. כתוצאה מכך, מצעירים רבים נבצר להקים בית. הנתונים מעידים כי שוק

השכירות ביישובים אלה כמעט ואינו קיים ועל כן לא מהווה חלופה ישימה בעת הזו לרכישת דירה.

סבסוד פיתוח תשתיות בבנייה חדשה הינו כלי שביכולתו לעודד התחלות בנייה, לסייע בהגדלת היצע הדירות ולהקל על מצוקת הדיור ביישובים האמורים. סבסוד פיתוח למשרתי כוחות הביטחון מקרב החברה הדרוזית והצ'רקסית, הערבית והבדואית ניתן לפי החלטות ממשלה שונות כבר משנת 2008, נוכח החשיבות שנודעת לעידוד שירות בקרבם ובשים לב לאובדן ההכנסה הנגרם למשרתים בתקופת שירותם ביחס לאלו שאינם משרתים ונכנסים לשוק העבודה מוקדם יותר.

לאור הנתונים לעיל, מתמקדת תוכנית סיוע זו בנושאים הבאים:

1. בתחום החינוך, התוכנית כוללת המשך צמצום הפערים בתחום החינוך, עידוד ההשכלה גבוהה, איכותית ומותאמת לשוק העבודה ושימור המורשת הדרוזית.

2. בתחום הרווחה התוכנית כוללת תגבור סל השירותים החברתיים, חיזוק החוסן החברתי והביטחון האישי והקהילתי, תגבור פעילות פנאי וספורט.

3. בתחום הכלכלה והתעסוקה- התוכנית כוללת עידוד הקמת עסקים קטנים ובינוניים, סיוע בהכשרה ובהכוונה לעבודה, העצמת נשים בעבודה ופיתוח מקורות תעסוקה, העלאת מיומנות העובדים והתאמתם לדרישות שוק התעסוקה העתידי, פיתוח אזורי תעשייה ותעסוקה, פיתוח מנועי צמיחה ברשויות, שיפור הפריון בעבודה, הפיכת החקלאות ומשאב הקרקע החקלאית למנוע צמיחה כלכלית, המשך קידום תשתיות תיירותיות ביישובים ועוד.

5. בתחום התעשייה וחיזוק הרשויות המקומיות, התוכנית כוללת פיתוח תשתיות ואזורי תעשייה, הקמת מבני ציבור, וחיזוק תעשיית התיירות.

6. בתחום התכנון והדיור, התוכנית כוללת פתרון מקיף לבעיות תכנון מצטברות, הכנה ועדכון תכניות מתאר יישוביות, ותוכניות מפורטות בקרקע פרטית. כמו-כן, כוללת התוכנית סיוע במימון פיתוח תשתיות בשכונות חדשות וחיזוק שכונות ותיקות, הסדרת רישום במקרקעין והכנת תצ"רים לרישום סופי.

7. בתחום התחבורה כוללת התוכנית סיוע בשיפור תשתיות תחבורה עירוניות ובין עירוניות, שיפור התחבורה הציבורית והסרת מפגעי בטיחות.

נספח א': רשימת יישובי התוכנית

מזכירות הממשלה

מס' תושבים 1	ישוב	מעמד מוניציפלי
23,441	מג'אר	עירייה
18,338	דאליית אל-כרמל	מועצה מקומית
16,682	ירכא	מועצה מקומית
14,509	אבו סנאן	מועצה מקומית
13,208	עוספיא	מועצה מקומית
12,398	בית ג'ין	מועצה מקומית
9,349	כסרא-סמיע	מועצה מקומית
8,376	ראמה	מועצה מקומית
6,902	יאנוח-ג'ית	מועצה מקומית
6,773	ג'וליס	מועצה מקומית
6,795	חורפיש	מועצה מקומית
6,108	פקיעין (בוקיעה)	מועצה מקומית
4,295	סאג'ור	מועצה מקומית
3,512	כפר כמא	מועצה מקומית
929	עין אל אסד	יישוב במועצה אזורית מרום גליל
1,183	ריחאניה	יישוב במועצה אזורית מרום גליל
152,798	סה"כ	

מזכירות הממשלה

נספח ב' – טופס דיווח החלטת הממשלה

[illegible]